

ଭାରତ କିପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଲା

ଦୟାକାର ବୁକ୍ସ, କଟକ

1979 (ଶତାବ୍ଦୀ 1900)

© ବୁକ୍ ଚେତନା, 1973

ଟଙ୍କା

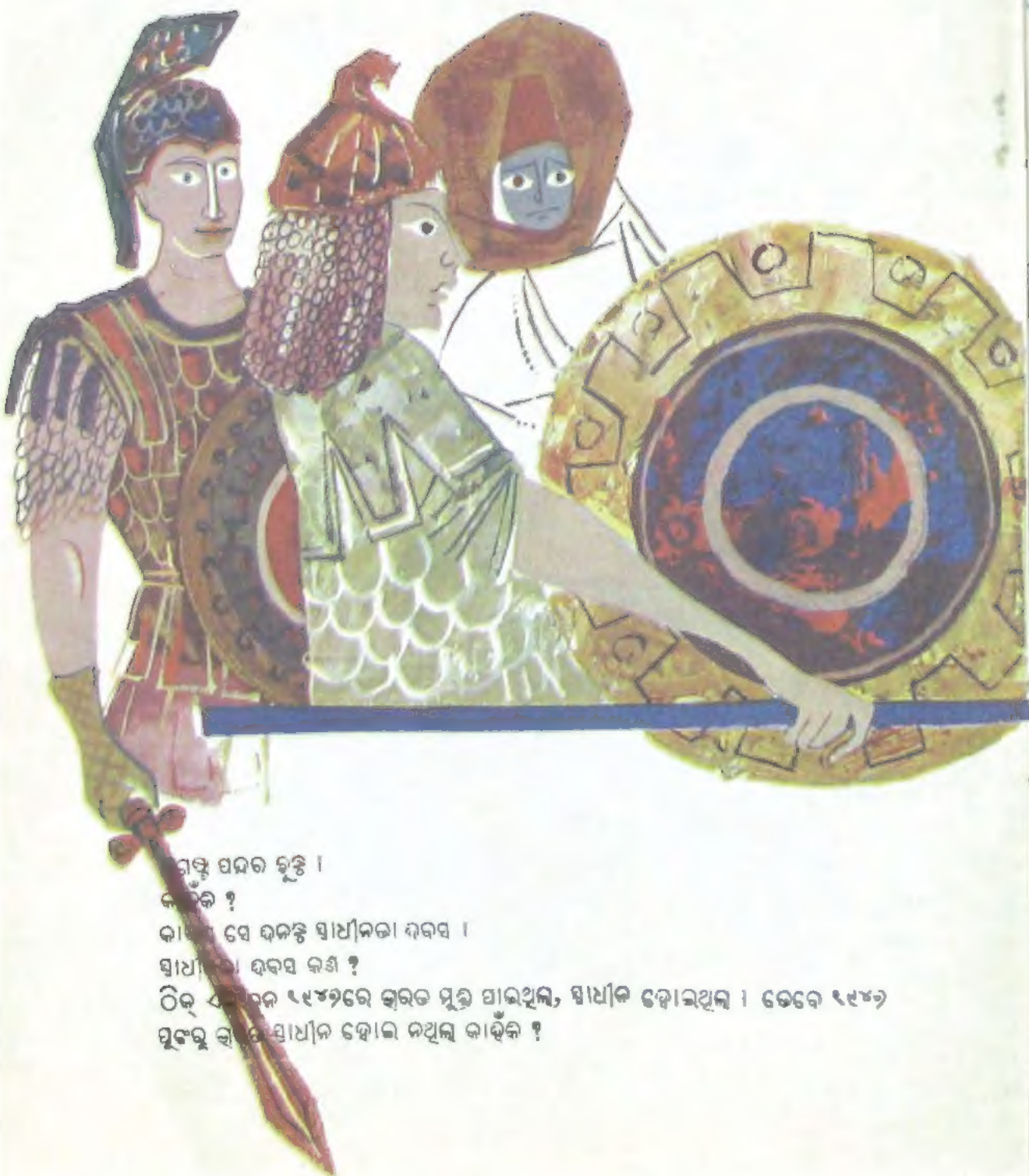
National Book Trust, India
REVISED PRICE Rs. 5.00

HOW INDIA WON
HER FREEDOM (Oriya)

PUBLISHED BY THE DIRECTOR, NATIONAL BOOK TRUST, INDIA, A-5 GREEN PARK, NEW DELHI-110016 AND PRINTED AT REKHA PRINTERS PRIVATE LTD., NEW DELHI-110020. COVER AND ILLUSTRATIONS PRINTED AT THOMSON PRESS, FARIDABAD.

ଭାରତ କିପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଲା

ଲେଖକ ବୃଷ୍ଟ ଚୈତନ୍ୟ
ଓଡ଼ିଆ କୋଟଣ ଦତ୍ତ ଗୁପ୍ତ
ଅନୁବାଦ ରାମ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି

ଶତ୍ରୁ ପକ୍ଷର ଚୁକ୍ତି ।
 କାହିଁକି ?
 କାରଣ ସେ ଉନ୍ନତ ସାଧନତା ଦେଖି ।
 ସାଧନତା ଦେଖି କଣ ?
 ଠିକ୍ ଏହିପରି ୧୯୪୭ରେ ଭାରତ ମୁକ୍ତ ପାଇଥିଲା, ସାଧନ ହୋଇଥିଲା । ତେବେ ୧୯୪୭
 ପୂର୍ବରୁ ସାଧନ ହୋଇ ନଥିଲା କାହିଁକି ?

ବ୍ରିଟିଶ ପାଖରେ ଭାରତ କପରି ସାଧନତା ଦେଖାଇ ଏବଂ
 ପୁଣି ସେଇ ସାଧନତା ଫେରାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ତାକୁ କପରି ବହୁ
 ବର୍ଷଧରି ନାନା ଭାବରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ଏହା ହେଉଛି
 ସେଇ ଲଢ଼େଇର କାହାଣୀ ।

ଆମ ଭାରତୀୟରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ପୃଥିବୀର ବହୁଳ ଦେଶରୁ
 ଲୋକମାନେ ଆମ ଦେଶକୁ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି ।
 ଆମ ଦେଶରେ ଯାହା ଫଳେ ଓ ଆମେ ଯାହା ଇଆରି କରୁ
 ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଜିନିଷର ଗୁଡ଼ିକା ବିଦେଶରେ ଖୁବ୍ ବେଶି-
 ଥିଲା । ଆମ ଦେଶର ରେଶମ ଓ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଖୁବ୍ ବିଖ୍ୟାତ । ଆମ
 ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଲୁଗା ବୁଣା ହେଉଥିଲା, ବିଦେଶରେ ତାର ଖୁବ୍
 ଆଦର ଥିଲା । ଗୋଲମରିଚ, ତାଲଚିନି ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁ ମସଲମାନ
 ଭାରତରେ ହେଉଥିଲା, ମୁସଲିମରେ ତା'ର ଗୁଡ଼ିକା ଥିଲା ଖୁବ୍
 ବେଶି । ଫୋନେସିଆନ୍ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ନାତିର ଲୋକେ ଏହି
 ସବୁ ଜିନିଷକୁ ପ୍ରଥମେ ଆମ ଦେଶରୁ ନେଇ ବିଦେଶରେ ବେପାର
 କରୁଥିଲେ । ଏମାନେ ଆଜିକା ମହାଦେଶର ଭିତରରେ ଭ୍ରମଣ-
 ସାଗର ଉପକୂଳରେ ବସବାସ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ଆଗକାଳରେ
 ଏଇମାନେ ଥିଲେ ସବୁଠାରୁ ଚଢ଼ର ବେପାରୀ । ତାଙ୍କ ପରେ ଏହି
 ବେପାର ତଳାଇଲେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟ, ରୋମାନ ଓ ଆରବ ବେପାରୀମାନେ

କିନ୍ତୁ ପାଣ୍ଡବମାନେ ବନ୍ଧୁ ଚଳେ ଏ ସବୁ ବଦଳିଗଲା । ମୁସ୍ତେଫାଙ୍କ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ଯାହା ଦରକାର ସେ ସବୁ ପାଇବା ପାଇଁ ନୂଆ ନୂଆ ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କଲେ । ସେମାନେ ଭାବିଲେ, "ଆମର ବଳ ଅଳ୍ପ, ଆମର ବଳେ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ । ଆମେ ଯଦି ଆପଣଙ୍କ ଓ ଏହିଆର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଦେଶକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇବା, ତାହା ହେଲେ ଆମେ ଯାହା ଚାହୁଁବା, ତାହା ଆଣି ପାରିବା । ସେଥିପାଇଁ ଆମକୁ ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଆମ କାମ କରିବା ସକାଶେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ମିଳିଯିବେ ।"

ଏହି କଥା ଶୁଣି ପ୍ରଥମେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନେ ଭାରତରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ୧୪୮୮ରେ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ କାଲିକଟ୍ ବନ୍ଦରକୁ ଆସିଲା । ସେତେବେଳେ କାଲିକଟର ଶାସକ ଆଦାଲତ୍ ଜାମୋଇନ୍ । ସେ ପ୍ରଥମେ ଶୁଣି ଖୁସି ହୋଇଗଲେ । ସେ ଭାବିଲେ, ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଦେଶକୁ ବଣିକମାନେ ବେପାର କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଯେତେ ବେଶୀ ବେଶୀ ବେପାର ହେବ, ଭଲ ସୁ ଦେଶର ଲୋକେ ସେତେ ବେଶୀ ଲାଭବାନ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଫଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଷମୟ ହେଲା । ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନେ ଚାହୁଁଲେ, କେବଳ ସେମାନେହି ଏକାକୀ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବେ । ଆଉ ଯେଉଁ ଦେଶର ଲୋକେ ଭାରତ ସହର ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିବେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଜାହାଜ ଦଖଲ କରିନେବେ, ନଚେତ୍ ସମୁଦ୍ରରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବେ । ସେ ସବୁ ଜାହାଜର ନାବିକ ଓ ବଣିକ ମାନଙ୍କୁ ମାରିଦେଇ ତାଙ୍କ ଜିନିଷ ଛଡ଼ାଇ ନେବେ । ତେଣୁ ଶତଶତ ବର୍ଷ ଧରି ଆରବମାନେ ଭାରତ ସାଥରେ ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ଯେଉଁ ବେପାର ଚଳାଇ ଥିଲେ, ତାହା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳକୁ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ପଣ୍ଡିଚେରୀର ଅନେକ ଛୋଟ ଛୋଟ ରାଜ୍ୟରେ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇଯାଏ । ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନେ ଏହି ଛୋଟ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ମତାଇ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜଙ୍କ ଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିତିଲେ, ଶେଷରେ ଦେଖିଲେ ଯେ ସେମାନେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତବୀର ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୋଲିମରିତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜିନିଷ ଅତି ଶସ୍ତାରେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନଙ୍କୁ ବିକିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁ ହେଲେ ।

ମୁସ୍ତେଫାଙ୍କ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକେ ଦେଖିଲେ ଯେ ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜମାନେ କମ୍ ସମୟ ଭିତରେ ଖୁବ୍ ଧନୀ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅସବୁ ଉପାୟରେ ଧନୀ ହେବାକୁ ଲାଗି ହେଲା । ତେଣୁ ଓଲନ୍ଦାଜ ବାଣିଜ୍ୟ ଜାହାଜ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ଭାରତକୁ ଆସିଲେ । ତାପରେ ଆସିଲେ ଫରାସୀମାନେ । ଶେଷରେ ଇଂରେଜମାନେ ଆସିଲେ । ଲୋକ ଲୋକେ ତ ଭଗବାଣଙ୍କୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ତେଣୁ ବିଦେଶୀ ବଣିକଙ୍କର ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଝଗଡ଼ା ଲାଗିଲା । କାରଣ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଚାହୁଁଲେ କେବଳ ନିଜେ ବେପାର କରିବେ । ଶେଷରେ ଇଂରେଜ ବଣିକମାନଙ୍କର ଜିତାପଟ ହେଲା ।

ଇଂଲଣ୍ଡର ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଭାରତକୁ ଆସିଲେ, ସେମାନେ ହେଲେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଆ କମ୍ପାନୀର ଲୋକ । ଏହି କମ୍ପାନୀ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ବେପାରୀଦଳ । ବେପାରୀମାନଙ୍କର ତ ସୈନ୍ୟ ରହିବା କିମ୍ବା ବେପାର ପାଇଁ ଲଢ଼େଇ କରିବା କଥାକୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଆ କମ୍ପାନୀକୁ ଯେତେବେଳେ ସୁରଟ, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ, କଲିକତା ଓ ବମ୍ବେ ଭଳି ଜାଗାରେ ମାଲଗୋଦାମ ଉଠାଇ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା ସେ ଗୋଦାମ ସାଥକୁ ଦୁର୍ଗ ମଧ୍ୟ ଉଠାଇଲେ । ସେଥିରେ କମ୍ପାନୀର ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟ ରହିଲେ, ତାର ଫଣୀ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ବଦଳିବାରେ ଲାଗିଲା ।

ସେତେବେଳେ ବଙ୍ଗର ନବାବ ଥାଆନ୍ତୁ ସୁରୁଦୌଳ ।
 ସେ ଭାବିଲେ ବଣିକମାନଙ୍କର, ବିଶେଷତଃ ବଦେଶରୁ ଯେଉଁମାନେ
 ବେପାର କରୁଥିବା ଆସିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ପୁଣି ଦୁର୍ଗ, ସୈନ୍ୟ
 ସାମନ୍ତ, ବନ୍ଧୁକ, ଏସବୁ ରଖିବା କି ଦରକାର ? ସେ କମ୍ପାନୀକୁ
 ହରାମ ଦେଲେ କଲିକତା ଦୁର୍ଗରେ ରୂପେ ଯେଉଁ ବନ୍ଧୁକ ରଖିଛି,
 ସେ ଖୁଜୁକୁ ଉଠାଇ ନିଅ । ଏଥିରେ ଇଞ୍ଜି ଇଞ୍ଜି ଆ କମ୍ପାନୀ ଶୁଣି
 ହେଲାନାହିଁ । ତେଣୁ ଯୁଦ୍ଧହେଲା । ୧୭୫୭ ପଲ୍ଲୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ନବାବ
 ହାରିଗଲେ ଓ ଶେଷରେ ନିହତ ହେଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ
 ଇଂରେଜମାନେ ନବାବଙ୍କ ସେନାପତିଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟଦେଇ ହାତକରି
 ନେଇଥିଲେ । ସେନାପତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କଲେ । ତେଣୁ
 ଇଂରେଜମାନେ ତାଙ୍କୁ ଗାଦରେ ବସାଇଲେ, ପରେ ତାଙ୍କୁ ଗାଦରୁ
 ତଡ଼ି ଦେଇ ଆଉ ଜଣକୁ ନବାବ କଲେ । ଇଂରେଜମାନେ
 ଏଣିକି ସାହା ଚାହିଁଲେ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ନୂଆ ନବାବ ତାହା
 ପୁରଣ କଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଲୋଭ ଓ ଅପମାନନକ
 ବ୍ୟବହାର ସହି ନପାରି ସେ ଶୁଭ୍ ଶୁଣିଗଲେ । ସେ ସ୍ଥିରକଲେ
 ଦକ୍ଷିଣ ମୋଗଲ ବାଦଶାହଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ
 ସହିତ ଲଢ଼େଇ କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଇଂରେଜ ସୈନ୍ୟ ବହୁତ ଶକ୍ତି-
 ଶାଳୀ ଥିଲେ । ନବାବ ଓ ତାଙ୍କ ସୈନ୍ୟମାନେ ହାରିଗଲେ ।
 ଏବେ ଇଂରେଜମାନେ ଦାସ କଲେ ଯେ ବଙ୍ଗକୁ ଶାସନ କରିବା
 ପାଇଁ କେବଳ ନବାବ ନୁହେଁ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ହକଦାର ହେବେ ।

ବାଦଶାହ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଶୁଣି ଦେଲେ ଓ ଭଣ୍ଡା
ଭଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀକୁ ବନ୍ଦ ପ୍ରଦେଶର ଦେଖିଲା
ଦିଆଗଲା । ଏହି ପରି ଭାବରେ ଇଂରେଜ ବଣିକ-
ମାନେ ଆମ ଦେଶକୁ ଆସି ଆମର ଶାସକ ହୋଇ-
ଗଲେ ।

ତା ପରେ ଆହୁରି ଶହେ ବର୍ଷ କଟିଗଲା ।
କମ୍ପାନୀ ଆହୁରି କେତେକ ମୂଲ୍ୟକର ମାଲିକ ହୋଇ
ବସିଲା । ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କୁ ଇଂରେଜମାନେ
ଲୁଟିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଉପରେ ମନ
ଭରା କରି ବସାଇଲେ । ନାନା ପ୍ରକାର କଲ
କୌଶଳ କରି ସେମାନେ ବହୁ ପରିମାଣରେ ଧନ
ସମ୍ପଦ ଅର୍ଜନ କଲେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଗାଲ-
ରଙ୍ଗ । ଗାଲଗଛରୁ ଏହି ରଙ୍ଗ କରବା ପଦାର୍ଥ
ମିଳେ । ଏହା ଖୁବ୍ ମୂଲ୍ୟବାନ । ଏଥିରେ ଲୁଗା
ରଙ୍ଗ ଦିଏ । ତେଣୁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଛତା ଆଉ
କାହାରିକୁ ଗାଲରଙ୍ଗ ବେପାର କରିବା ପାଇଁ ଦିଆ
ଗଲା ନାହିଁ । ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ଖାଇବା ପାଇଁ ଧାନ
କି ଗହମ ଗୁଣ୍ଡା ଦିଆନ୍ତି ନରୁଣ; ଅଥଚ ସେମାନଙ୍କୁ
ନିଜ ନିମ୍ନରେ ଗାଲଗୁଣ୍ଡା କରିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରା-
ଗଲା । ତା'ପରେ ସେହି ଗାଲ ଶସ୍ତାରେ ଗୋରୁ
ବେପାରୀଙ୍କୁ ବିକିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ବାଧ୍ୟ
ହେଲେ । ତାର ଦର ସୁଖି ହିଁର କଲେ ସେହି
ଗୋରୁ ବେପାରୀମାନେ ।

ଭଣ୍ଡା ଭଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନୀ ଆଗ ଦର ଠିକ୍ କରି
ଦେଉଥିଲା, ସେହି ଦରରେ ସୁରକ୍ଷିତ ଭୁଲା ଲୁଗା
ବୁଣାଇ ଓ ବନ୍ଦର ରେଶମ ଲୁଗା ବୁଣାଇ ବିଲ୍ଡର
ଗୋରୁ ବେପାରୀଙ୍କୁ ଲୁଗାପଟା ବିକିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ
ହେଉଥିଲେ । କମ୍ପାନୀର ଏହି ଦର ଖୁବ୍ କମ୍ ।
ତେଣୁ ଗରିବ ଗୁଣ୍ଡା ଓ ବୁଣାଇମାନେ ସାମାନ୍ୟ
କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ପଇସା ପାଇବା ଆଶାରେ ତାଙ୍କର
ଗାଲ, ରେଶମ ଓ ଭୁଲା ଲୁଗା ଲୁଗାଘୋରରେ
ଅନ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ବିକିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।
ଯଦି ଧରା ପଡ଼ିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ କୋରଡ଼ା ମାଡ଼
ହେଉଥିଲା ଓ ଜେଲକୁ ପଠା ଯାଉଥିଲା ।

କୌଣସି ଗାଆଁର କୌଣସି ଗୁଣ୍ଡା ଯଦି ଅନ୍ୟକୁ ତା
କିନ୍ତୁ ବିକି କଲ ତେବେ ଗାଲ ବିକିବାର ଗୋରୁ ମାଲିକମାନେ
ଗାଆଁକୁ ଗାଆଁ ଅନ୍ଧା ଲଗାଇ ଦେଉଥିଲେ ।
ଇଂରେଜମାନେ ଯେଉଁ କଲ କାରଖାନା ବସେଇଥିଲେ,
ସେଠାରେ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଶୋଚନୀୟ ।

ଭାରତର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର ରଜା ମହାରାଜାମାନେ ମଧ୍ୟ
ସେତେବେଳକୁ ସୁଗି ପାଇଥାନ୍ତି, କାରଣ ଇଂରେଜମାନେ
ପାହା ଦୁଇମ ଦେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ତାହା ମାଲିକାକୁ
ପଡ଼ିଥାଏ । କମ୍ପାନୀର ବଡ଼ଲଟ୍ ଲର୍ଡ୍ ତେଲହାଉସୀ
ଗୋଟିଏ ଅଭିନବ କରଥାନ୍ତି ଯେ ଯେଉଁ ଦେଶୀୟ ଶାସକଙ୍କ
ମୁରୁ ହେବ ଓ ତାଙ୍କ ପରେ ରାଜତାଙ୍କରେ ବସିବା ପାଇଁ
ଯଦି ତାଙ୍କର ପୁଅ ନଥିବେ ସେ ରାଜ୍ୟ ଇଂରେଜଙ୍କ
ଭଲବାରେ ସାମିଲ ହୋଇଯିବ ।

ଏହିପରି ଅସାଧୁ ଉପାୟରେ ଇଂରେଜମାନେ ତାଙ୍କର
ଧନ ହସଦ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବଢ଼ାଉଥାନ୍ତି । ଏହି ଧନ
ସେମାନେ ଯେପରି ଭାବରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥାନ୍ତି, ସେଥିରେ
ଭାରତର ଦୁଃଖ କେବଳ ବଢ଼ିଥାଏ ।

ତୁମ ଭିତରୁ କେହି କେହି ହାତ ଚଳୁ ଦେଖିଥିବ । କେହି କେହି ମଧ୍ୟ ଲୁଗା କଲ ଦେଖିଥିବ । ସମସ୍ତେ ଅନ୍ତରା ଦୁଇହସାକର ଛବି ତ ଦେଖିଥିବ । ହାତ ଚଳୁରେ ବିଶେଷ କିଛି ଖର୍ଚ୍ଚ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଅଳ୍ପ ଲୁଗା-ଲୁଗା ହୋଇ ପାରିବ । ଲୁଗା କଲରୁ ବହୁତ ଲୁଗା ବାହାରେ ; କିନ୍ତୁ ଲୁଗା କଲ ବସାଇବା ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ତିଆରି କରିବା ଓ କିଣିବା ସକାଶେ ବହୁତ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦରକାର । ପ୍ରାୟ ୧୭୭୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଲତରେ ସୁତାକଟା ଓ ଲୁଗାବୁଣା କାମ ହେଉ ଛୋଟ ଚକ୍ରରେ ଚାଲୁଥିଲା । କେମିତି ଓଡ଼ିଆ ବାସୀଙ୍କୁ ଲୁଗା ଉତ୍ପାଦନ କଲେ । ତା ପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଲ କାରଖାନା ଓ ମିଲ ବସାଇବା ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହେଲା । ଆଗେ ମଣିଷ ଯେଉଁକାମ ହାତରେ କରୁଥିଲା ଏବେ ସେଥିରୁ ଅନେକ କାମ ମେସିନ୍ କଲ । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଯେଉଁଠି ଓ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ତିଆରି କରିବା ଓ କଲ କାରଖାନା ବସାଇବା ସକାଶେ ବିଲତର ତ ବହୁତ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦରକାର । ବିଲତର ଲୋକ କିମ୍ବା ସାଧାରଣଙ୍କର ଏତେ ଟଙ୍କା ନ ଥିଲା । ରିଫରେକମାନେ ଭାରତରୁ ଯେଉଁ ଧନ ସମ୍ପଦ ଲୁଟ କରି ବିଲତକୁ ପଠାଇଲେ ସେଥିରେହିଁ ଏହିସବୁ ବଡ଼ କଲ କାରଖାନା ବସାଇବା ସମ୍ଭବ ହେଲା ।

ତୁମେ କେବେ କେବେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ‘ଶିଳ୍ପ-ବିପ୍ଳବ’ କଥା ଶୁଣିଥିବ । ଏ କଥାଟି ମୋଟାମୋଟ ମାନେ ହେଲା ଛୋଟ ଛୋଟ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସାହାଯ୍ୟରେ ଜିନିଷସବୁ ତିଆରି ନ କରି ବଡ଼ ବଡ଼ କାରଖାନାରେ ବଡ଼ ମେସିନ୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେଇ ଜିନିଷକୁ ତିଆରି କରିବା । କିନ୍ତୁ କଲ କାରଖାନାରୁ ଏତେ ଜିନିଷ ତିଆରି ହୋଇ ବାହାରେ ଯେ ତାକୁ କିଣିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଲୋକ ଦରକାର । ଅବଶ୍ୟ ବିଲତର ଲୋକେ ନିଜ ଦେଶର ଲୁଗା କଲରେ ତିଆରି ହେଉଥିବା ଲୁଗା ବ୍ୟବହାର କରୁଥାନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଆହୁରି ବହୁତ ଲୁଗା ବଳ ପଡୁଥାଏ । ତେଣୁ ରିଫରେକମାନେ ବିଲତରୁ ଲୁଗା ଆଣି ଭାରତର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିକଲେ । ଏଥିପାଇଁ ବିଲତର ବେପାରୀମାନଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ଦିଆଗଲା ସେତେବେଳେ ଭାରତରୁ ବୁଣାଳମାନେ ନିଜ ହାତ ଚଳୁରେ ଅତି ସରୁ ଲୁଗା ବୁଣୁଥାନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ବିଦେଶରେ ବିଶେଷତଃ ବିଲତରେ ବିକ୍ରି ହେଉଥାଏ । ରିଫରେକମାନେ ଏହାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁନଥାନ୍ତି । କାରଣ ସିଏ ଭାରତରୁ ଲୁଗା କିଣୁଥାଏ ତାର ବିଲତ ଲୁଗା କିଣିବା ଦରକାର ପଡ଼ିନଥାଏ କିମ୍ବା କିଣିବା ପାଇଁ ପାଖରେ ପଇସା ନଥାଏ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଦୁଇମ ଦେଲେ, ସିଏ ବିଦେଶକୁ ଭାରତରୁ ଲୁଗା ପଠାଇବାକୁ ଚାହୁଁ, ତାକୁ ଆଗରୁ ଅନୁମତି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ ଅନୁମତି ପାଇବା ପାଇଁ ବହୁତ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡୁଥିଲା ଏହା ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଟଙ୍କା, ଯାହାକୁ କହନ୍ତି ରାସ୍ତା ଶୁଳ୍କ । ରିଫରେକମାନେ ଚାହୁଁ ଥିଲେ ଯେ ଆମେ ଖାଲି କିପା ଗୁଣ୍ଡ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଚୁଲି ଯୋଗାଇ ଦେବୁ ଏ ଚୁଲିକୁ ସେମାନେ ଅତି ଶକ୍ତିରେ କିଣି ନେଇ ବିଲତକୁ ପଠାଉଥିଲେ । ସେହି ଚୁଲିରେ ଲୁଗା ବୁଣା ହେଉଥିଲା । ସେ ଲୁଗା ଆମ ଏଠାକୁ ଆସି ତତ୍ତା ଦରରେ ବିକ୍ରି ହେଉଥିଲା । ଠିକ୍ ସେହି କାରଣରୁ ରିଫରେକମାନେ ମଧ୍ୟ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ ଯେ ଭାରତରୁ ବେପାରୀମାନେ ଭାରତରେ ଲୁଗା କଲ ବସାନ୍ତୁ ଏବଂ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଲୁଗା ତିଆରି କରନ୍ତୁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ରକା ମହାଭଜା, ଗୁଣ୍ଡୀ ମୁଲିଆ ଓ ବୁଣାଳମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗକୁ ଭାରତର ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତି କଟକଣାର ଖାତୁର ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ପ୍ରଥମେ ଏକ
ବଡ଼ ଧରଣର ବିଦ୍ରୋହ ହେଲା ୧୮୫୭ ମସିହାରେ ।
ଏହା ପରାସ୍ତ ହେବାର ପରେ ଗଭୀର ବର୍ଷା ପରେ
ସଞ୍ଜା । ସିପାୟମାନେ, ଅର୍ଥାତ୍ କମ୍ପାନୀର ସୈନ୍ୟ
ବାହନରେ ଯେଉଁ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟମାନେ ଥିଲେ,
ସେମାନଙ୍କୁ ଅତି କମ ଦରମା ଦିଆ ଯାଉଥିଲା ।
ତେଣୁ କେବେ ଅତିସର ହେବେ, ଏ ଆଶା
ସେମାନଙ୍କର ନ ଥାଏ । ଇଂରେଜମାନେ ସେମାନଙ୍କ
ପ୍ରତି ଅତି ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାନ୍ତି । ମିଳିତରେ
ଥିବା ଭାରତୀୟ ସିପାୟମାନେ ପ୍ରଥମେ ଇଂରେଜଙ୍କ
ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ।

ତା'ପରେ ଏ ବିଦ୍ରୋହ ଉତ୍ତରରେ ଧଞ୍ଜାବରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଦକ୍ଷିଣରେ ନର୍ମଦା ନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଏବଂ ପୂର୍ବରେ ବିହାର ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପଶ୍ଚିମରେ ରାଜସ୍ଥାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ବିରାଟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟାପିଗଲା ।
ଏହି ବିଦ୍ରୋହରେ ସିପାୟମାନଙ୍କ ସହିତ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ଭାରତୀୟ ଯୋଗଦେଲେ । ସବୁ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ସବୁ
ସମ୍ପ୍ରଦାୟରୁ ଏ ବିଦ୍ରୋହର ନେତାମାନେ ବାହାରିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଶେଷ ମୋଗଲ ବାଦଶାହ ବାହାଦୁର ଶାହକୁ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ରାଟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନାନା ସାହେବ କାନପୁର ଠାରେ ବିଦ୍ରୋହର ନେତୃତ୍ୱ ନେଲେ । ତାହା ଆ ଟୋପି ଦୁଇ ବର୍ଷ ଧରି ଲଢ଼ି ଛାଡ଼ି ଅତି ଚତୁରତା ଓ ସାହସର ସହିତ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଇଲେ । ଚିତ୍ତାଉରେ ବିଦ୍ରୋହ ପରିସ୍କାର କଲେ ଅଣୀ ବର୍ଷର ବୃଦ୍ଧା କନୌଜର ସିଂହ । ଏଲ୍‌ହାବାଦର ଜଣେ ସୁଲ ଶିକ୍ଷକ ଲିଆକତ୍ ଅଲ ଓ ଫୈଜାବାଦର ଜଣେ ମୌଲବୀ ଅହମ୍ମଦୁଲ୍ଲା ଶାହ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ରୋହରେ ସାଥ ଦେଲେ ଓ ଲୋକମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ନେଲେ । ନାସ୍ ନେହୀମାନେ ମଧ୍ୟ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସାନ୍‌ସୀର ଗୁଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାର ଆସୁ ସମର୍ପଣ ନ କରି ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସାଥରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଓ ଶେଷରେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଟଳ ପଡ଼ିଲେ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ହାତରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନିଜର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ଲାଗି ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିକୁ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲେ ଅବଧର ଯୁବକ ବେଗମ୍ ହଜରତ ମହଲ ।

ଏ ବିଦ୍ରୋହକୁ ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ ଦମନ କରାଗଲା । ବାହାଦୁର ଶାହଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ ଦେଶାନ୍ତର କରି ଦିଆଗଲା । ସେଠାରେ ସେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଯୁଆନଙ୍କୁ ଘୁଲକରି ମାରି ଦିଆଗଲା । ଶହ ଶହ ଲୋକଙ୍କୁ ତୋପ ମୁହଁରେ ବାନ୍ଧି ଉଡ଼ାଇ ଦିଆଗଲା । ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଫାସୀଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲିଲେ । ଗାଆଁକୁ ଗାଆଁ ନିଆଁ ଲଗାଇ ପୁରସ୍କାର ଧୂସ କରି ଦିଆଗଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଦ୍ରୋହରେ ବିଲତର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଅଭଦ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରିୟ କଲେ ଭାରତର ଶାସନ ଭାର ଗୋଟାଏ ବଣିକ କମ୍ପାନୀ ହାତରେ ଛଡ଼ି ଦେବା ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ଇଂରେଜ ସରକାର ନିଜେ ଶାସନ ଦାୟିତ୍ୱ ନାଚି ନେଲେ । ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ରଜା ବା ଗୁଣୀଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କୁ ପଠାଇ ଶାସନ ଚଳାଇଲେ । ତାଙ୍କୁ କୁହାଯାଉଥିଲା ହାଇଦରାବାଦ ବା ଭଲ ପ୍ରତିନିଧି ।

କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆ କମ୍ପାନୀ ହାତରୁ ଶାସନ ଭାର ଇଂରେଜ ସରକାର ନେଲେ ମଧ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ବଦଳି ନାହିଁ । ଦଲେ ବଣିକଙ୍କ ଜାଗାରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଦଲେ ଅଫିସର ଆସି ଶାସନ କାମ ଚଳାଇଲେ ।

ସେମାନେ ନିଜ ଦରକାର ଚିନ୍ତା କେବଳ ଠାରୁ ଅପୁଲ କରିବା ଦଗରେ ଖୁବ୍ ଧୂରନ୍ତର ଥିଲେ । ଯେପରି ନିଜ ଓ ନିଜ ଦେଶର ଲାଭ ହେବ, ତାକୁ ହିଁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ଶାସନ ଚଳାଇଲେ । ସେମାନେ ନିଜକୁ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ ଓ ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ଅତି ହେୟ ଜ୍ଞାନ କରୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଶୁଣୁଥିଲେ ଯେ ଭାରତସମ୍ପ୍ରଦାୟେ ସ୍ୱାଧୀନତା କଥା ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ ନ କରନ୍ତୁ । ଲୋକଙ୍କର ସେ ପ୍ରକାର ଭବନା ଦବାଇ ଦେବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଅତି ଧୂର୍ତ୍ତି ଓ ନିଷ୍ଠୁର ଉପାୟମାନ ଧରିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫଳ ଓଲଟା ହେଲା । ଇଂରେଜମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ଯେତେ ଦୂର ଭାବରେ ଶାସନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଲୋକେ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପାଇଁ ସେତକ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ଶୁଣିଆଡ଼େ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ମନରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ଜାଗି ଉଠିଲା । ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଲୋକେ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ଲାଗିଲେ ।

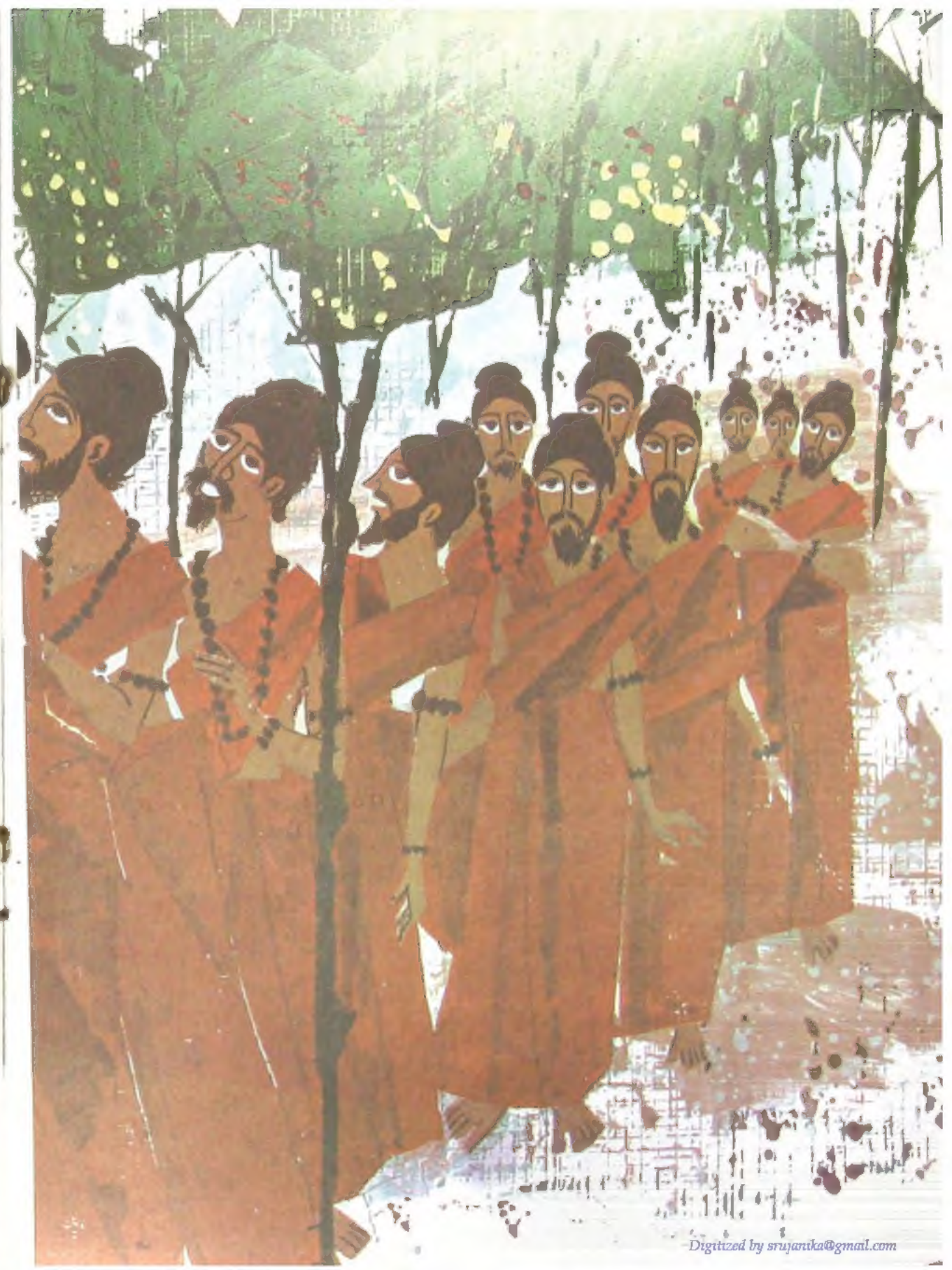
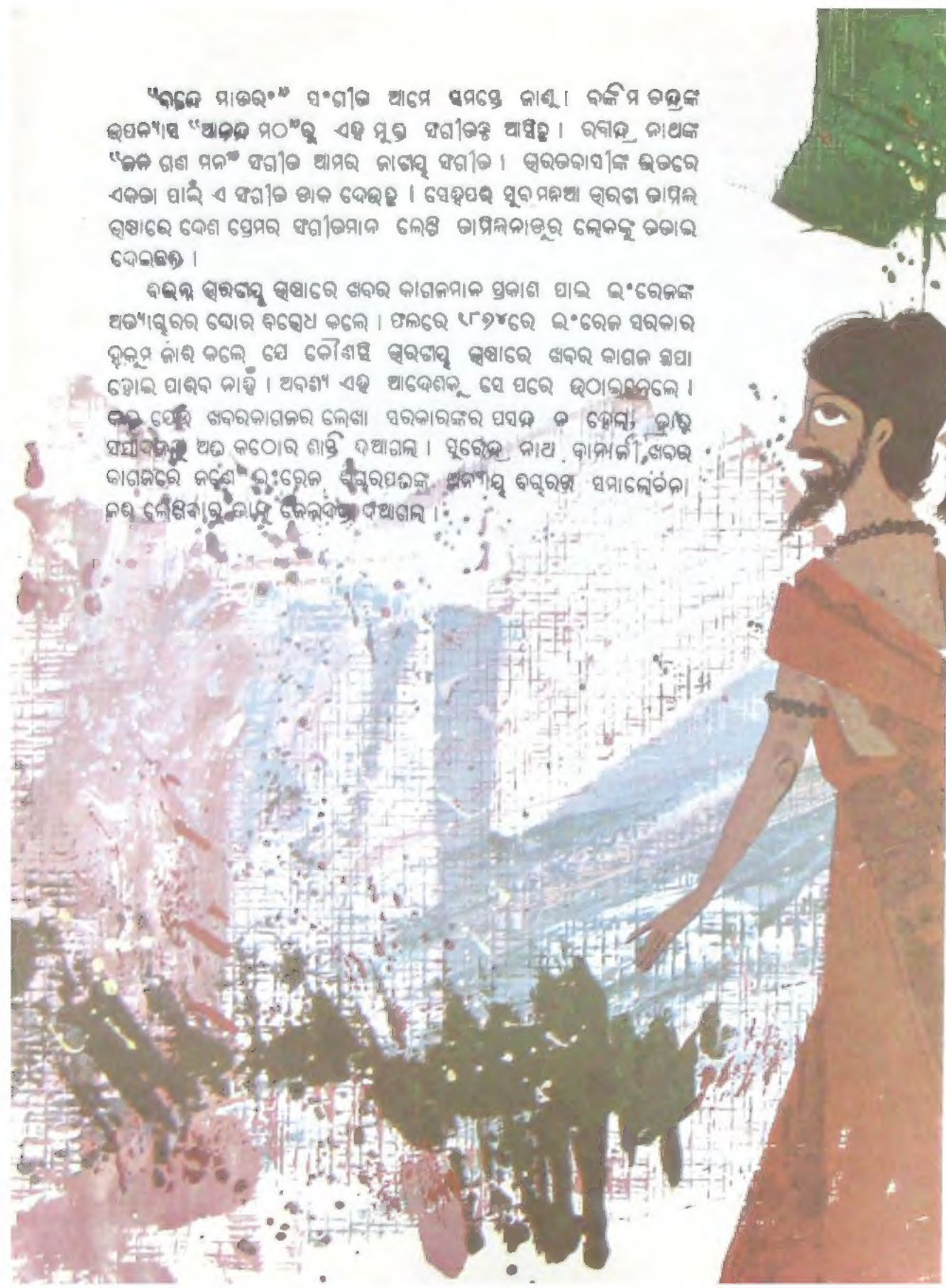
ଗଜା ଗ୍ରାମମୋହନ ଗୁପ୍ତଙ୍କ ଭଲ ସହାୟକମାନେ ଭାବୁଥାନ୍ତୁ, ଆମେ ଯଦି ମୁକ୍ତି ଚାହୁଁ, ତେବେ ଆମର ପ୍ରମାଣ କରିଦେବା ଉଚିତ ଯେ ଆମେ ଏଥିପାଇଁ ହଜିବାର । ଭାରତସମ୍ପ୍ରଦାୟେ ନିଜ ନିଜର ଖଣ୍ଡ ପ୍ରଥା ଓ ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ବୋଲି ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଚଳାଇଲେ । ସେ ଶୁଣୁଥିଲେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶବାସୀ ବିଶେଷ କରି ନାସ୍‌ମାନେ ପାଠପଢ଼ି ଶିକ୍ଷିତ ହୁଅନ୍ତୁ । ବିବେକାନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ଭଳି ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ ଯେ ଭାରତବାସୀମାନେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଭାବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡିତ ବ୍ୟବହାର କରି ପାପ କରୁଛନ୍ତି । ଆମ ଲୋକମାନେ ନିଜକୁ ଅତି ଧାର୍ମିକ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିବେକାନନ୍ଦ କହିଲେ, ଯାହାର ସାହସ ଓ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ସେ କେବେ ପ୍ରକୃତ ଧାର୍ମିକ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଲୋକମାନେ ନିଜର ନାଟକ, ଉପନ୍ୟାସ, କବିତା ଓ ଫଗୀତ ଜରିଆରେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଦମନ ଲାଲାର ବିରୋଧ କଲେ । ୧୮୭୦ରେ ଗାନବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର ‘ଗାଳ ଦର୍ପଣ’ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବଙ୍ଗଳା ନାଟକ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଇଂରେଜମାନେ କପରି ଗାଳବନ୍ଧୁ କରିବା ପାଇଁ ଓ ତାଙ୍କୁ ଶସ୍ତ୍ରରେ ଇଂରେଜ ବେପାରୀଙ୍କୁ କରିବା ପାଇଁ ଗୁଣୀମାନଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଗୁଣୀମାନେ ଗୁଣ ନହେଲେ କପରି ଅଭ୍ୟାସୁର ଚଳାଇ- ଛନ୍ତି ନାଟକରେ ସେହି କଥା ହିଁ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ଭାଗର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ ।

“ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍” ସଂଗୀତ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଲୋକମାନେ “ଆଜ୍ଞାନ ମଠ”ରୁ ଏହି ମୂଳ ସଂଗୀତକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟର ନାଥଙ୍କ “ଜନ ଗଣ ମନ” ସଂଗୀତ ଆମର ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ । ଭାରତବାସୀଙ୍କ ଭିତରେ ଏକତା ପାଇଁ ଏ ସଂଗୀତ ଡାକ ଦେଉଛି । ସେହିପରି ସୁବମନାଥ ଭାରତୀୟ ଗୀତରେ ଦେଶ ପ୍ରେମର ସଂଗୀତମାନ ଲେଖି ତାମିଲନାଡୁର ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକି ଦେଉଛନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ଭାରତୀୟ ଗୀତରେ ଖବର କାଗଜମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ଇଂରେଜଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାରର ଘୋର ବିରୋଧ କଲେ । ଫଳରେ ୧୮୭୫ରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ନାହିଁ ଯେ କୌଣସି ଭାରତୀୟ ଗୀତରେ ଖବର କାଗଜ ଛପା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହି ଆଦେଶକୁ ସେ ପରେ ଉଠାଇଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଖବରକାଗଜର ଲେଖା ସରକାରଙ୍କର ପସନ୍ଦ ନ ହେଲା, ତାହା ସମାଜର ଅନ୍ଧ କଠୋର ଶାସ୍ତି ଦିଆଗଲା । ସୁତରାଫ ନାଥ ବାନାର୍ଜୀ ଖବର କାଗଜରେ ଲେଖି ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧ ସମାଲୋଚନା କରି ଲେଖିକାର ନାମ ଜେଲଦଣ୍ଡ ଦିଆଗଲା ।

ଏହି ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ବଡ଼ ରକମର ଲୋକ ବଢ଼ିବା ବାଟରେ ସାଧାରଣ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବାରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ଗୁଜରାଟର ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ଏହି ଲୋକମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ହୋଇଗଲେ । ୧୮୮୫ ମସିହାରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଗଠାଯିବା ପରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେଲା । କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରଥମ ବୈଠକ ବସିଲା ବମ୍ବେରେ । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ନେତାମାନେ ଆସିଲେ । ସମ୍ଭାଷଣ ଓ ଉତ୍ସାହ ଲୋକ ମୁସଲମାନ ନେତା, ଦାଦାଭୈ ନାଉରୋଜି ଓ ଫିରୋଜ ଶାହ ମେହତେଜୀଙ୍କ ଭଳି ପାର୍ସୀ ନେତାମାନେ ହିନ୍ଦୁ ନେତାମାନଙ୍କ ସାଥରେ ମିଶି କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେଲେ । ବିଦେଶୀ ଶାସନ କବଳରୁ ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତି କରିବାପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା ଓ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଏହା ବଡ଼ ଆକାର ଧାରଣ କଲା । ଗୋଷାଲେ ଓ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ବାନାର୍ଜୀ ଆଦି କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଭାରତବାସୀଙ୍କୁ ସଚେତନ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୦୫ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଂଗ୍ରେସ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଖୋଲିଖୋଲି ଚିତ୍ତୋପ କଲାନାହିଁ । ଇଂରେଜ ଶାସନରେ ଭାରତର ଲୋକଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା କଥା ଆସି ଉଠାଇଲା । କଂଗ୍ରେସ ଦାବୀକଲା, ଦେଶରେ ଶାସନ ଠିକ୍ ଭାବେ ଚାଲୁ । ତେଣୁ କେବଳ ଲୋକ ହରିଲେ, କଂଗ୍ରେସର ନେତାମାନେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଲୋକ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଏ ଧାରଣା ଭୁଲ । କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ବଦଳାଇ ଦେବ । ଇଂରେଜମାନେ ଯେଉଁ ସବୁ ଭୁଲ କାମ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହା ଅତି ସାମ୍ନାରେ ସମାଲୋଚନା କଲେ । କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ ଅନେକ ନେତା ଖବର କାଗଜ ଉପରେ ହୋଇଥିବା କଟକଣାକୁ ଘୋର ସମାଲୋଚନା କଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମରୁଥାନ୍ତି । ତା'ର କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ହେଉ ନଥାଏ । ତେଣୁ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ଗୁଣିଯାଇ ନେତାମାନେ କ୍ରୋଧ ଦେଲେ । ସେମାନେ ଦାବୀ କଲେ, ପୋଲିସଙ୍କ ପାଇଁ କମ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇ ସ୍କୁଲ ଓ ଡାକ୍ତରଖାନା ସକାଶେ ବେଶୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉ । ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର ସଭ୍ୟମାନେ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ବସ୍ତ୍ର ନ ହୋଇ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବସ୍ତ୍ର ଦୁଆର । ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଅସୁଲ ହେଉଥିବା ଅଳ୍ପ ଖଜଣା ପ୍ରକୃତରେ କପରି ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି । ତାହା ସରକାରଙ୍କ ବ୍ୟାଜର ଅନ୍ୟ କେହି ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବା ଉଚିତ । ଇଂରେଜମାନେ ଦେଶର ସମସ୍ତ ଲୁଟ ନେବା ଫଳରେ ଭାରତର ଲୋକମାନେ ଯେ ଘନକୁ ଘନ ଅଧିକ ଗର୍ଷଣ ହୋଇ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏହା ପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଦାଦାଭୈ ନାଉରୋଜି ସାରା ଜୀବନ ଲାଗି ପଡ଼ିଲେ । ବିଲକ୍ଷ କପରି ଭାରତକୁ ଧୂସର ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଉଛି, ଏହା ତାଙ୍କର ଲେଖା ଓ ବକ୍ତୃତାକୁ କେବଳ ଭାରତ ନୁହେଁ ବିଲକ୍ଷର ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିଗଲେ ।

୧୯୦୫ ପରେ ସାଧାରଣ ପାଇବାର ପ୍ରକୃତ ବାଟ କ'ଣ, ଏ ବିଷୟରେ କଂଗ୍ରେସ ନେତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମତ ମେଳ ଖାଜଲା ନାହିଁ । ଭଲକ, ବିପ୍ଳବଚକ୍ତ୍ର ପାଲ ଓ ଲଳିତପୁର ରାୟ ପ୍ରମୁଖ କହିଲେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣ ଅଭିଯୋଗ କରି ଲାଭ ନାହିଁ । ଆଦୁର କଡ଼ା ଉପାୟ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ୧୮୮୯ ମସିହା ବେଳକୁ 'କେଶବ' କାମକ ଏକ ମସିହା ପହିଲାରେ ଭଲକ ଏହି ବର୍ମରେ ଲେଖାଲେଖି ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

୧୮୯୭ରେ ଭଲ ପସଲ ହେଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସରକାରଙ୍କୁ ହୁକ୍ମ ନଦେବା ପାଇଁ ଭଲକ ସୂଚନାମାନଙ୍କୁ ମଜାଇଲେ । ତେଣୁ ଇଂରେଜ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ନେଇ ଅଠର ମାସ କାଳ କେଲିଆନାରେ ରଖିଲେ । ଅନ୍ତେ ସେ କହିଲେ, "ସ୍ୱାଧୀନ ମୋର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର" । ସ୍ୱାଧୀନ ଅର୍ଥ ସାଧାରଣ । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱା' ନ କହି ସେ ଯଦି ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ସମାଲୋଚନା କରିଥାନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ ଜରମପତ୍ରୀ ନେତାମାନେ ବେଶୀ ଖୁସି ହୋଇଥାନ୍ତେ ।

ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ଆରମ୍ଭ ବେଳକୁ ଭାରତର ସାଧାରଣ ଆନ୍ଦୋଳନ କୋରସୋରରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ହୋଇଥାଏ ଯେ ଇଂରେଜ ଶାସନରେ ଭାରତ ଇନ୍ଦ୍ରା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କର କୌଣସି ମଙ୍ଗଳ ହେବନାହିଁ ।

ଠିକ୍ ସେତିକି ବେଳକୁ ଲର୍ଡ କର୍ଜନ ଭାରତକୁ ଭାରତୀୟ ହୋଇ ଆସିଲେ । ସେ ବଡ଼ ଗର୍ବ ଓ ଉଦ୍ଧତ ଲୋକ । ଭାରତବାସୀମାନେ ଯେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ନିଜ ଦେଶକୁ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ, ଏ କଥା ସେ ବୁଝିବାକୁ ନାହାନ୍ତି । ବାସ୍ତବରେ ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଓ ସାଧାରଣ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ମୂଲ୍ୟପୋଷ କରିଦେବା ପାଇଁ ସେ ନାନା ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ହେଲା ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶକୁ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦୁଇ ଭାଗ କରି ଦେବା । ଗୋଟିଏ ପ୍ରଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ରଖିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । ତେଣୁ ବିବାହ ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶକୁ ସେ ଦୁଇ ଭାଗ କରି ଦେଲେ । ଏହାକୁ କହିଲେ 'ବଙ୍ଗ-ଭଙ୍ଗ' । ସରକାରଙ୍କର ଏହି କାମକୁ କେବଳ ବଙ୍ଗ ନୁହେଁ, ସାରା ଦେଶର ଲୋକେ ବିରୋଧ କଲେ । ସମସ୍ତେ ସରକାରଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ କେହି 'ବଙ୍ଗ-ଭଙ୍ଗ'ରେ ରାଜି ନୁହଁନ୍ତି । ଇଂରେଜ ସରକାର ଲୋକଙ୍କୁ ଭାଗ ଭାଗ କରି ଦୁଃଖ କରି ଦେବାକୁ ବସିଲେ । କିନ୍ତୁ ଫଳରେ ଲୋକେ ଅଧିକ ଏକଜୁଟ ହେଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଶକ୍ତି ବଢିଲା । ଭଲକ, ଅରବିନ୍ଦ ଘୋଷ, ବିପ୍ଳବ ଚକ୍ର ପାଲ, ଲାଲ ଲଳିତପୁରାୟ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନେତାମାନେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତା ଥାଆନ୍ତି । ବିପ୍ଳବୀ ସାଜି ଓ ବିଦ୍ରୋହ କରି ସରକାରଙ୍କୁ ଗାଦିରୁ ତଡ଼ିବା ପାଇଁ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମତା-ଇଲେ । ୧୯୦୭ରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଲାଲ ଲଳିତପୁର ରାୟଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ବମ୍ବେର ମାଣ୍ଡାଲେ କେଲକୁ ପଠାଇଦେଲେ ।

ଲୋକଙ୍କର ବଡ଼ ବିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ବଙ୍ଗ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇଗଲା । କୌଣସି ବିପ୍ଳବ ହେଲା ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ହିନ୍ଦୁ ବିରୋଧର ଚକ୍ର ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଶକ୍ତି ଖଟାଇ ଇଂରେଜ ସରକାର ଦମନ କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେତିକିରେ କାହାଣୀ ଶେଷ ହେଲା ନାହିଁ । ଗୁରୁ ବର୍ଷ ପରେ ବଙ୍ଗ ଭଙ୍ଗ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ସେତେବେଳକୁ ଅନେକ ଲୋକ ଭାବୁଥାନ୍ତି ଯେ ହିଂସାର ନିବାରଣ ହିଂସାରେ ହିଁ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର ବା କଣ ଅଛି ? ସେହିମାନେ ଏଭଳି ଚିନ୍ତାକଲେ, ତାଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକେ ବିପ୍ଳବୀ ହୋଇ ବାହାରିଲେ । କେତେକଣ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଇଂରେଜ ଅଫିସରଙ୍କୁ ହତ୍ୟାକରାଗଲା ।

୧୯୦୮ରେ ଶୁଭରାମ ବୋଷ ଜଣକୁ ହତ୍ୟା କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାକରି ଧାଣୀ ପାଇଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ମାଝି ପଦର ବର୍ଷ ବୟସ । ଆଉ କେତେକଣ ଚପୁରା ଗୁପ୍ତକବରେ ବୋମା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇଲେ । ସେଥିରୁ କେତେକଣ କଲିକତାର ମାଣିକତଳରେ ଧରା ପଡ଼ିଥିଲେ ଓ ଉକ୍ତସ୍ଥଳ ଅଭିଯୋଗରେ ସେମାନଙ୍କ ଚରଣ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ଚପୁରାଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ସେପରି ବଡ଼ ଆକାର ଧରି ପାରିଲାଣି ଯେ ସେପରି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଲାଣି । କିନ୍ତୁ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ଏହା ଚାଲିଥିଲା । ଚପୁରାଙ୍କ ଫଣ୍ଡ଼ା ଅଳ୍ପ ହେଲେ କ'ଣହେବ, ସେମାନେ ବଡ଼ ସାହାସୀ ଥିଲେ । ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କ ସାଥରେ ଯୋଗ ଦେଲେନାହିଁ । ମାଝି ସେମାନଙ୍କ ସାହସ ଓ ତ୍ୟାଗକୁ ଗୁରୁ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ତୁମେ ଭଗତ ସିଂହ ନାଆଁ ଶୁଣିଥିବ । ସେ ଓ ତାଙ୍କ ସାଥୀ ସୁଖଦେବ ଓ ରାଜକୁମାର ଜଣକ ବାରିକୁ ଯୋଗୁଁ ପଞ୍ଜାବର ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ନୂଆ ଜାଗରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଫାଣୀ ଦିଆଗଲା ।

ଆଉ କେତେକଣ ଭାରତୀୟ ଚପୁରା ବଦେଶକୁ ପଳାଇଗଲେ ଓ ସେଠାରେ ରହି ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଲେ । ଭାରତରେ ଇଂରେଜ ସରକାର କପରି ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ଶାସନ ଚଳାଇ- ଚିନ୍ତା, ତାହା ସୁରୋପ ଓ ଆମେରିକାର ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାଥିଲା ସେମାନଙ୍କ କାମ । ସେମାନେ ଭାରତକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବାପାଇଁ ସେହସବୁ ଦେଶକୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ହେଲେ ମାତାମ କାମା । ସେ କେତେକ୍ଷେତ୍ରରେ ରହି ସେଠାରେ ୧୯୦୧ରୁ ୧୯୧୨ “ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍” ବୋଲି ଗୋଷ୍ଠୀ ପଢ଼ିବା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ବାରିକୁ ନାଥ ଚଟୋପାଧ୍ୟାୟ ବଲିନରେ ଭାରତକୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସମିତି ଗଠନ କରିଥିଲେ । ରାଜା ମହେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତାପ, ମୌଲାନା ବରହଦୁରୀ ଓ ମୌଲାନା ଅବେଦୁରୀ କାବୁଲକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ଅସ୍ତ୍ରାୟୀ ଭାରତ ସରକାର ଗଠିଥିଲେ ।

ଆମେରିକାକୁ ପଳାଇଯାଇ ବସବାସ କରୁଥିବା ପଞ୍ଜାବୀମାନେ ସେଠାରେ ଗଭୀର ପାଣି କାମରେ ଗୋଷ୍ଠୀଏ ଦଳ ଗଠିଥିଲେ ଏବଂ ଭାରତରେ ଚାଲୁଥିବା ଚପୁରାମାନଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ‘ଗଭର’ ଅର୍ଥହେଉଛି ‘ବିଦ୍ରୋହ’ । ଭାରତର ଚପୁରାମାନଙ୍କପାଇଁ ଦରଆପାସକୁ ବନ୍ଧୁକ, ପିସ୍ତଲ ଓ ହାତ ହତ୍ୟାସ୍ତ୍ର ଆଣିବାପାଇଁ ସାଇରକର ଓ ଯନ୍ତ୍ର ମୁଖାର୍ଜିଙ୍କ ଭଳି ଅନେକ ଲୋକ ଚେଷ୍ଟା ଚଳାଇଥିଲେ । ଏସବୁ ଉଦ୍ୟମ ୧୯୧୪-୧୮ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମ ମହାସମର ବେଳେ ଚାଲିଥିଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାସମର (୧୯୩୯ ରୁ ୪୫) ବେଳେ ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ବୋଷ ଗିରଫ ହୋଇ ଜେଲରେ ଥିଲେ । ୧୯୪୯ରେ ସେ ଜେଲରୁ ଖସି ପଳାଇଲେ । ପ୍ରଥମେ ଜର୍ମାନୀ ଯାଇ ସେଠାରୁ କାପାଳ ଗଲେ । ସେତେବେଳେ ଭାରତକୁ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧକରିବା ପାଇଁ ବର୍ମି, ମାଲୟ ଓ ସିଙ୍ଗାପୁରକୁ ପଠାଯାଉଥାଏ । ଏହିସବୁ ଦେଶକୁ କାପାଳ ଦେଇ କରନେଲ । ଅନେକ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟ କାପାଳ ହାତରେ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ ଓ ଅନେକ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଇଂରେଜ ସରକାର ଛଡ଼ି ପଳାଇଆସିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ ନେତାଜୀ ଭାରତକୁ ନ ଯାଏ ସୈନ୍ୟବାହନ ଗଠିଲେ । ସେ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ ଏହି ସୈନ୍ୟବାହନକୁ ନେଇ ଭାରତକୁ ମୁକ୍ତି କରିବେ । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ଓ ନେତାଜୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ସାସ, ଆମେ ପୁଣି ଆମ କାହାଣୀକୁ ଫେରିଯିବା । ୪୮ ରଙ୍ଗ ପରେ ୧ରେ ଇଂରେଜ ସରକାର

କଳ୍ପ ଅସୁରୁଆରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । କେବଳ ଆଜନ ବାଲିରେ ଭାରିତକୁ ଶାସନ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଥାଏ । ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବେଳକୁବେଳ ଅଧିକ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଭୀତି ବଢ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ଇଂରେଜ ସରକାର ହିଁ ରକଲେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ କିଛି ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବେ । ସେମାନେ ଶାସନରେ କେତେକ ଅଦଳ ବଦଳ କଲେ ।

ସେତେବେଳେ ବଲ୍ଲଭରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଭାବତନ୍ତ୍ରୀ ବୁଝାସୁଝା କରିବା ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀଆଶାନ୍ତ ଜନମୋର୍ଚ୍ଚେ । ଭାରତର ଭାବସବୁ ବା ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସିନ୍ଧୁ । ଡେ଼ଇ ଶାସନରେ ଯେଉଁ କେତେକ ଅଦଳ ବଦଳ ହେଲା ତାକୁ କୁହାଗଲା “୧୯୦୧ର ମୋର୍ଚ୍ଚେ-ମିଶ୍ନେ ଶାସନ ସଂସ୍କାର” । ଏହା ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ବିଶେଷ ଅଦଳ ବଦଳ ନୁହେଁ । ଏହା ଫଳରେ ଚମାନ ସରକାରଙ୍କୁ ବେଶୀ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ ନିଆଗଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଳ୍ପ କେତେକଙ୍କୁ ଲୋକମାନେ ବାହୁଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସୁବିଧା ଦିଆଗଲା ନାହିଁ । ସରକାରଙ୍କ ଯାହା କରିବା କଥା, ତାହା ସେ ପୁରୀ ମନନକ୍ରା କରିଯାଉଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବିଷୟ ଦେଲି ଏହି ସମ୍ବାର ନାଆଁରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅଲଗା ଆସନ ରଖି ଦିଆଗଲା ଏବଂ ଏହି ଆସନ ପାଇଁ କେବଳ ମୁସଲମାନମାନେ ଭୋଟ ଦେଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତୁ ବାହୁଲେ । ଲୋକଙ୍କ ମେଣ୍ଟା ପଟ୍ଟାଭିବା ପାଇଁ ଇଂରେଜମାନେ ଏପରି କୌଶଳ କରିଥିଲେ । ଲୋକେ ଏକତ୍ର ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ବଳ ବଢ଼େ—ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇଗଲେ ସେମାନେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ଦୁର୍ବଳ ଲୋକଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବା ସହଜ । ତେଣୁ ଇଂରେଜମାନେ ଲୋକଙ୍କ ମେଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ଦୁର୍ବଳ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବେ ବୋଲି ଭାବିଲେ । ଏହି ସଂସ୍କାର ଫଳରେ ଲୋକମାନେ ନିରାଶ ହେଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଭାବିଲା, ନରମପତ୍ରୀ ମାନେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଆକ୍ରମଣକ୍ରାନ୍ତରେ ଶ୍ୱାସକରି ଠକାମିରେ ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ସେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ସାଥରେ ଜଡ଼େଇ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ିଦେବାପାଇଁ ଚାହୁଁଥିଲେ—ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଢ଼ିଲା । ୧୯୧୪ ବେଳକୁ ସୁରୋପରେ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ସେହି ଆଳରେ ଇଂରେଜମାନେ ଦେଶକୁ ଆହୁରି କଠୋର ଭାବରେ ଶାସନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ । ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅପେକ୍ଷା ଜାତିର ନିରାପଣ ହେଉଛି ବଡ଼କଥା । ଯଦି ଶତ୍ରୁ ଶକ୍ତିପାଏ, ସବୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲୁଚିଯିବ ।

୧୯୧୫ ମସିହାରେ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥାଏ । ଆଫ୍ରିକାକୁ ଓକଲିତ କରିବାପାଇଁ ଯାଉଥିବା ଜଣେ ଭାରତୀୟ ନିକ୍ଷେପକକୁ ଫେରାଇଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନଟି ବର୍ଷଧରି ଭାରତବାସୀଙ୍କର ଜଣେ ମହାନନେତା ହେବାପାଇଁ ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଲେଖାଥାଏ । ସେ କିନ୍ତୁ ହୋଇନାହାନ୍ତି ଲୋକଙ୍କୁ ଏ ନୂଆ ବାଟରେ ନୂଆ ଭଙ୍ଗରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭେଇ ଶିଖାଉବାପାଇଁ । ଅଗଭରେ କେବେ କେଉଁଠି କେହି ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ କରି ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିନାହିଁ । ସେହି ନେତା ହେଉଛନ୍ତି ଗାନ୍ଧିଜୀ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିଜ ହୃଦୟରେ ମଧ୍ୟ ସବୁବିପ୍ରତି ପ୍ରେମ ଛତା ଆଉ କିଛି ନଥିଲା । ଏପରିକି ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ମାତ୍ରାମାନ ଦେଉଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଜାଣି ମହାପୁରୁଷ ଥିଲେ । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି ସେ ଜଣେ ଭଲ ମଣିଷ ଥିଲେ । ଲୋକେ ଯାହା କିଛି କରୁଛନ୍ତି, କାହିଁକି କରୁଛନ୍ତି ତାର କାରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ନିଜକୁ ନିଜେ ବାରମ୍ବାର ପଚାରନ୍ତୁ ବୋଲି ସେ ଲୋକଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିଲେ । ଏକଥା ଯଦି ସେମାନେ ପରିସାର ବୁଝିନାହାନ୍ତି ତେବେ ସବୁ କୁଲି କାମ କରିଯିବେ ।

ଯେଉଁ ମନ ଅଭ୍ୟାସ ସେମାନେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି, ତାହା ସେହୁପରି ଲୁଚିବ । ଭାରତସମ୍ପ୍ରଦାୟେ ଦାସ କରୁଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏକତା ଅଛି । ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଜାତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଶାସନ କରିବାର ଅଧିକାର ବିଦେଶୀମାନଙ୍କର ନାହିଁ । ଏପରି ଯଦି ସେମାନେ ଭୁଲୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ନିଜ ଲଗାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଭିକାରୀର ହିନ୍ଦୁମାନେ ତାଙ୍କର ହରିଜନ ଭ୍ରାତାମାନଙ୍କୁ ଅହୁଆଁ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି ? ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି ରଖିବା-ପାଇଁ ଓ ହରିଜନମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତିପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯାହା ଜୀବନ କାମକଲେ । ନୀଳ ବଗିଚାର ଇଂରେଜ ମାଲିକମାନେ ତାଣ୍ଡୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଓ ଇଂରେଜ ମାଲିକମାନେ ମୁଲିଆଙ୍କ ଉପରେ ଖୁବ୍ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇଥାନ୍ତି । ୧୯୧୭ରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ବ୍ରହ୍ମାବର ତମ୍ବାରଖକୁ ଗଲେ ଓ ସେଠାରେ ତାଣ୍ଡୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କପରି ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରାଯିବ ସେଥିପାଇଁ କାମକଲେ । ୧୯୧୮ରେ ଅହମଦାବାଦର ମିଲ ମଜଦୁର ମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେଠାରେ ସେ ଅନେକ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ମଜଦୁରମାନଙ୍କ ମଜୁରି ବଢ଼ିଲା, ଶ୍ରମ ହେଉ ଅଥବା ବଳାୟରେ ହେଉ ବିଦେଶୀ ଇଂରେଜମାନେ ତ ଏ ଦେଶରୁ ଯିବେ ; କିନ୍ତୁ ଦେଶୀ ଜମିଦାର ଓ ଦେଶୀ କଲ କାରଖାନା ମାଲିକମାନେ ତ ରହିବେ ! ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଲେ ସେମାନେ ସେହିପରି ଅତ୍ୟାଚାର କରିବେ ନାହିଁ ତ ? ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିବା ଯେତକ ଦରକାର ହେଉଥିଲା ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ସେତକ ଦରକାର । ତା ନହେଲେ ବିଦେଶୀମାନେ ଯେପରି ଭାରତ-ବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇଛନ୍ତି, ଭାରତୀୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ତାଙ୍କ ଭ୍ରାତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇବେ । ତେଣୁ ସେ ଦେଶର ଧନୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, ସେମାନେ କେବଳ ଧନ ସଂପଦର ମାର୍ତ୍ତବ୍ୟଦାର । ସେ ଧନସଂପଦ ସାଧୁ ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଲାଗିବ ।

କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମ କାମ ହେଉଛି ବିଦେଶୀ ଶାସନ ହଟାଇବା ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯାହା କହିଲେ ତାକୁ ପ୍ରଥମେ ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଚାହିଁବା କଷ୍ଟକର ହେଲା । ସେ କହିଲେ, ହିନ୍ଦୁ ଯାହା କୌଣସି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦେଏ ନାହିଁ । ରୂମେ ସବୁବେଳେ ଅତ୍ୟାଚାରର ବିରୋଧ କର ; କିନ୍ତୁ ଅତ୍ୟାଚାରକୁ ଯଦି ଖୁବ୍ ଦୃଷ୍ଟା କରିବ ଓ ତା’ପ୍ରତି ହିନ୍ଦୁ କରିବ, ତେବେ ତର ବାବଦର ଶରାପ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ସେ ସମୟ ପାରବ ନାହିଁ । ଅନୁଜାପ କରିବା ପାଇଁ ତା’ର ସୁଯୋଗ ନଥିବ । ସେ ତ ସବୁବେଳେ ଲାଗି ପଡ଼ୁଥିବା ରୂମ ହିନ୍ଦୁଙ୍କୁ ପ୍ରତି ହିନ୍ଦୁରେ ମୁକାବଲ କରିବା ପାଇଁ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର କେବେ ଦେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ନଥିଲା ଯେ ଏପରି କୌଣସି ଶରାପ ଲୋକ ଅଛି ଯାହାର ସ୍ୱାଧୀନ ବଦଳାଇ ନ ହେବ । ସେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲେ ଯେ ଆମେ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ବାବଦରୁ ଶରାପ ବୋଲି କହୁଛୁ । ଅଥଚ ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମେ ନିଜେ ଅତ୍ୟାଚାର ବାବଦର କରୁଛୁ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଏହି ନୂଆ ଭଙ୍ଗର ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭେଇ ଆଡ଼କୁ ଅନେକ ଲୋକ ଟାଣି ହୋଇ ଆସିଲେ । ସେମାନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସାଥରେ ମିଶି ତାଙ୍କର ଅନୁଚର ହେଲେ । ତା’ପରେ ନିଜ ଯୋଗ୍ୟତା ବଳରେ ସେମାନେ ଜଣେ ଜଣେ ନେତା ହୋଇ ବାହାରିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ । ସେତେବେଳେ ପାଟନାରେ ସେ ଜଣେ ଯୁବକ ଓକଲ ଆଶା ଓ ଭଲ ଓକଲିତ କରୁଥାଆନ୍ତୁ । ଗଲବଗିରୀ ମାଲିକମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୋଧରେ ଲାଞ୍ଚି ବୁଝାମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେତେବେଳେ ତମ୍ବାରଖ ଗଲେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ

ଆସିଲେ । ପରେ ମୌଲାନା ଅବୁଲ କାଲାମ ଆଜାଦ, ବହୁତ ସ୍ତର ପଡ଼ିଲେ, ମେ.
ଫୁଲ ନେହେରୁ ଓ ତାଙ୍କ ପୁଅ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଆସି ଗଞ୍ଜାମ ସାଥରେ
ସମାପ୍ତ ହେଲେ ।

ହୁସା ଜଗିଆରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସମ୍ମାନ ବୋଲି ଯେଉଁ ଧାରଣା ଥିଲା ଗାନ୍ଧିଜୀ
ତାରୁ ନାକଟ କରିଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଜମିଦାର ଦେବା ପାଇଁ ନ
ଥିଲା ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଭଲ ମାଗିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ରାଜ ନଥିଲେ । ସେ ଠିକ
କରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଜେ । ତାଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଅନୁ ଅବରୂପ
ଥିଲା । ବିପ୍ଳବମାନଙ୍କ ସାହସ୍ୟତାରୁ ଆହୁଣ ବେଶୀ ସହସ ବୋଧହୁଏ ଏହି
ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପାଇଁ ଦରକାର ହୁଏ । ଆଇନ ସହ ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ହୋଇଥିବା ଏ,
ତେବେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ କରିବେ । ତା' ବୋଲି କୌଣସି ଦଣ୍ଡରୁ
ଶସ୍ତ୍ରଧର ପାଇଁ ସେ ତେଣୁ କରିବେ ନାହିଁ । ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ମାତ୍ର ଦେଇ
ଯଦି ଜେଲକୁ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତି ସେ ହସ୍ତି ହସ୍ତି ସେ ଦଣ୍ଡ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ଆହୁଣ
ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଦୃଶ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ । ଏହାକୁ ଥିଲା 'ଗାନ୍ଧିଜୀ
ସନ୍ତୋଷହର ମୁଳ କଥା । ତେଣୁ ଆର୍ଥିକାରେ ଗୋଟି ଶାସକମାନେ କଲ
ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅନ୍ୟାୟର ଚଳାଇ ଥିବା ନେଲେ ସେ ଏହା ପରୀକ୍ଷା କରି
ଦେଖିଛନ୍ତି ଭାରତକୁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯେଉଁ ଧରି ଲଢ଼େଇର
ଏହି ବଡ଼ କେ'ଲେଟୁ ଅନ୍ତର ବତାଇ ଦେଲେ । ଏ ଲଢ଼େଇରେ ଶକ୍ତିରୁ ଦୃଶ୍ୟ
କରିବ ଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କାହାଣୀକୁ କରୁ ନ ଦେଇ ଏ ଲଢ଼େଇରେ ଜିଣିବୁ ।
ତା'ପରେ ଚରିତ୍ରୀ ଦର୍ଶ ଧରି ସେ ଏହି ଅରୁଚି ଧରଣର ଯୁଦ୍ଧ ବାରମ୍ବାର
ଚଳାଇଲେ ଏବଂ ପ୍ରତିଥର ତାଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ହେଉଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା
ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । ହୁସା ଶତ୍ରୁକ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ କପରି ଅଟଳ, ତାହା
ଆରମ୍ଭ ବେଳର ଏହୁପରି ଏକ ଲଢ଼େଇରୁ ଜଣା ପଡ଼ିବ । ଇଂରେଜ ଶାସକମାନେ
ଲୋକଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଅଳ୍ପ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଥିଲେ ତାହା ପ୍ରଥମ ମହାସମର ବେଳେ
ବାଦି ନେଲେ । ସରକାର ଯାହାକୁ ତାହାଲେ ସନ୍ଦେହରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ଦଣ୍ଡ
ଦେଲେ । କୌଣସି ଲୋକ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ 'କଥା କହୁ ପାରିଲ ନାହିଁ କି କହୁ
ଲେଖି ପାରିଲ ନାହିଁ । ୧୯୨୭ରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ପୁଣି କେତେକ ସଂସ୍କାର
କଥା ଘୋଷଣା କଲେ । ତାକୁ ବୁଝାଗଲା ମହାଧୁ-ତେମସୁଫୋର୍ଡ଼ ସଂସ୍କାର
ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ବୁଝ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଲେ ଯୋ:ଭରତସୁମାନେ ଯେତେବେଳେ
ନିଜେ ନିଜକୁ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିବେ, ସେତେବେଳେ
ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଜମିଦାର ଦିଆଯିବ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ
ଇଂରେଜମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ବେଳର ଆଇନ କଟକଣା ଉଠାଇ ଦେବେ କ'ଣ ଓଲଟୁ
ସେ ଧୂଡ଼କୁ ତାଲ ରଖିବା ପାଇଁ ଉତ୍ତମଚିଆଇନ ସାଧ କଲେ ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ
କରି ସାରି ଭାରତରେ ସବୁ ସମ୍ପ୍ରତିମାନ ହେଲା

୧୯୧୧ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ୧୩ ତାରିଖ । ଅମୃତସରର ଜାଲିଆନାୱାଲା ବାଗ୍ରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଲୋକ ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ା, ପିଲ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ସରକାରଙ୍କ ଦମନମୂଳକ ଆଇନ ବିରୋଧରେ ନେତାମାନେ ଯେଉଁ ଶୁଷ୍କା ଦେବେ, ସେମାନେ ତାହା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ଏହିକ ବେଳେ ଜେନେରାଲ ଡାୟାର ବୋଲି ଜଣେ ଇଂରେଜ ଅଫିସର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଧରି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଗଲେ । ସେ ଆଗରୁ କହୁଥାନ୍ତି ଯେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଭରତ ଶିକ୍ଷା ଦେବେ । ଲୋକଙ୍କୁ କୌଣସି ସତର୍କବାଣୀ ଶୁଣାଇଲେ ନାହିଁ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗୁଳି ଫିର କରବା ପାଇଁ ହୁକୁମ ଦେଇ ଦେଲେ । ଏକ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ମଲେ ଓ ଆହୁରି କେଶିଲୋକ ଆହୁରି ହେଲେ । ଏହି ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଫଳରେ ସାଗ୍ର ଭରତ ଅରହେ ହୋଇଗଲା । ତଥାପି ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସରେ ଅଟଳ ରହୁଥାନ୍ତି । ସେ କହୁଥାନ୍ତି ଯେ କେବଳ ଅହିଂସା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରତିରୋଧ କରାଯାଇ ପାରିବ । ପୁଣି ୧୯୨୨ରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ପୁର କଲେ ଯେ ବର୍ଦ୍ଧୋଲ ବୋଲି ଧୁଳଗଡ଼ର ଗୋଟିଏ ଜାଲିକାରେ ସେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିବେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଲୋକମାନେ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ କରିବେ । ଏଥିପାଇଁ ସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଯାଇଥାଏ ଓ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବର୍ଦ୍ଧୋଲର ଏହି ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରକୃତରେ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଭିତର ପ୍ରଦେଶର ଚଉପା ଚଉପାଠାରେ ଦଳେ ଲୋକ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ପୋଲିସ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୁଳି ଚଳାଇଲେ । ତା' ବଦଳରେ ଲୋକେ ପୋଲିସ ଆକାରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଲେ ଓ କେତେ ଜଣ ପୋଲିସ ଲୋକ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ହୋଇ ମରିଗଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବର୍ଦ୍ଧୋଲ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଅନୁଚରମାନେ ବହୁତ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ସେମାନେ ବୁଝିଲେ ଯେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ନୀତିରେ ଅଟଳ ରହୁଥିଲେ ସେ ନୀତି କେତେ ମହାନ ।

ପ୍ରକୃତରେ ଛଅ ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଦ୍ଧୋଲ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ହେଲା । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କିନ୍ତୁ ସାବିତ୍ରୀ ଏହା ଏକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଦିଅନ୍ତା । ୧୯୨୮ରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଧୁଳଗଡ଼ର ବର୍ଦ୍ଧୋଲରେ ଜମି ଜଣା ବଜାଇ ଦେଲେ । ସେତେବେଳେ ବକ୍ଷଭ ଭାଇ ପଟେଲ ନାମଯାଦା ଓକିଲ ଥାଆନ୍ତି । ଭଲ ଓକିଲତା କରି ସେ ବହୁତ ପଇସା ଗୋଟାଇବା କରୁଥାନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓକିଲମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଆଇନ ଅଦାଲତ ବାସନ୍ଦ କରି । ବକ୍ଷଭ ଭାଇ ପଟେଲ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ତାଳପଟେ ଓକିଲତା ଗ୍ରହଣକରି ଜାଗା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ୧୯୨୮ରେ ବକ୍ଷଭ ଭାଇ ପଟେଲ ବର୍ଦ୍ଧୋଲରେ ଲୋକଙ୍କୁ କର ନ ଦେବା ପାଇଁ ମଜାଇ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଲେ । ବନ୍ଦେର ଲୁଟ ସାହେବ କହିଲେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମଗ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସବୁ ଶକ୍ତି ଖଟାଇ ଏ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଧ୍ୟୁସ କରି ଦିଆଯିବ ଓ ଗୁରୁମାନେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ଦେବେ । କିନ୍ତୁ ଅଗାଁ ହଜାର ଗୁରୁ ଅନ୍ତ ସାହସର ସହିତ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦମନର ପ୍ରତିରୋଧ କଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସର୍ଦ୍ଦାର ଥିଲେ ବକ୍ଷଭ ଭାଇ ପଟେଲ । ଶେଷରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ହାର ମାନିଲେ ଏବଂ ସେହିଦିନ ଠାରୁ ବକ୍ଷଭ ଭାଇଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ ବୋଲି । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ବର୍ଦ୍ଧୋଲ ଏକ ସ୍ମୃତି ଚିହ୍ନ ହୋଇ ରହିଗଲା ।

ଭାରତବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିବା ସକାଶେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କୁ ଆଉ ଥରେ ସୁଯୋଗ ଦିଆଗଲା । ସି.ଆର. ଦାସ ଓ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗଠିତ 'ସ୍ୱରାଜ ପାଠି' ସରକାରଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ ସେମାନେ ସରକାରଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶରେ

ବିଧାନ ସଭା ଓ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ନିର୍ବାଚନରେ ସେମାନେ ଭାଗ ନେବେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୨୫ରେ ସ୍ୱରାଜ ଦଳ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୁଳି ଆସିବାକୁ ପ୍ରିୟ କଲେ । ଏହାର କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ କହିଲେ—ଆମେ ସହଯୋଗ କରିବା ବୋଲି ଯେଉଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲୁ, ସରକାରଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ପ୍ରଥମେ ତାହା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟ କରାଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଆମକୁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ଚିନ୍ତା କରିବା ବୋଲି ଆସିଛି ।

ସ୍ୱାଧୀନତାର ଏହି ସର୍ବ ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରେ କେତେଥର ବଡ଼ ବଡ଼ ସଫଳ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଭାରତବାସୀ ଅତି ବସିଲେ ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସେମାନେ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ସ୍ୱାଧୀନଶାସନ କ୍ଷମତା ଦିଆଯାଉ । କିନ୍ତୁ ଇଂରେଜ ସରକାର ଟାଲଟୁଲି ନୀତିଅନ୍ତର ସମୟ ଗତାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ଇଂରେଜମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ଗୋଟିଏ କମିଶନ ବସିବ, ଯେ କମିଶନ ପଞ୍ଚାଶା କରି ଦେଖିବ, ଭାରତର ଲୋକେ ନିଜକୁ ନିଜେ ଶାସନ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହେଲେଣି କି ନାହିଁ । ୧୯୨୮ରେ ସାଇମନ କମିଶନ ଏଥିପାଇଁ ଭାରତ ଆସିଲେ । ସାଗ୍ର ଭରତ ତାଙ୍କୁ ବିରୋଧ କଲା । ଏକ ପ୍ରତିବାଦ ସଭାରେ ପୋଲିସର ଲଠିମାର ଖାଇ ଲାଲ ଲଜପତ୍ ସିଂହଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ ପାଇଁ ଦେଶର ଗୁରୁଆଡ଼େ ସେତେବେଳକୁ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ୧୯୨୧ରେ କଂଗ୍ରେସର ବାଣିଜି ଅଧିବେଶନ ଲୁହୋରରେ ବସିଥାଏ । ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ସଭାପତି ଭାବରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ନେତାମାନେ ଏଥର କଣ କରୁଛନ୍ତି ସାଗ୍ର ଦେଶ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ଏହି ଐତିହାସିକ ଅଧିବେଶନରେ ଘୋଷଣା କରାଗଲା ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ନ ପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତର ଲୋକେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବେ ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରିୟ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଆଉ ବେଶୀ ସହାର ଦରକାର ନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରେ ସେମାନେ ଭାଙ୍ଗି ନୁହନ୍ତି । ୧୯୩୦ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୨୨ରେ ଭାରତର ଜନତା ଶପଥ ନେଲା ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିବ । ଅଉ ଏକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଲୁହୋର କଂଗ୍ରେସ ବୈଠକରେ ପ୍ରିୟ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିବ । ଅଉ ଏକ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଲୁହୋର କଂଗ୍ରେସ ବୈଠକରେ ପ୍ରିୟ ହେଲା । ଏହା ଏକ ବିରାଟ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେବ । ଏହାର ନେତା ହେବେ ଗାନ୍ଧିଜୀ । ସାଗ୍ର ଭାରତ ତାଙ୍କ ପଛରେ ହୁତା ହେବ । ସେ ଯାହା କହିବେ ସମସ୍ତେ ତାହାକୁ କରିବେ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ ବହୁ ସମୟ ଧରି ଗଭୀର ଚିନ୍ତା କଲେ । କାପରେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିବା କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନୂଆବାଟ ବାହାରି କଲେ ।

ସେତେବେଳେ ଭାରତରୁ ଜଣ୍ଡାମାଲି ଅତି ଶକ୍ତିରେ କଣା ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମଗ ନାହାଜରେ ବୋହେଇ ହୋଇ ବିଲତ ଯାଇଥା । ଟେକିଲାବେଳେ ଆମ ଦେଶରେ ବିକ୍ଷେପ ହେବାପାଇଁ କଲ ଘାଆରି ଜିନିଷ ପତ୍ର ଓ ଭାରତରେ ଥିବା ବ୍ରହ୍ମଗ କଲକାରଖାନା ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସେହି ସବୁ ନାହାଜରେ ଆସେ । ଏହି ଜିନିଷ ପତ୍ରର ଓକିଲ ସେତେବେଳା ନୁହେଁ । ଓକିଲଆ ଜିନିଷ ପତ୍ର ନଥିଲେ କଲକାରା କରିବା ପାଇଁ ନାହାଜର ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ହୁଏ । ତେଣୁ ଇଂରେଜମାନେ ଏହିସବୁ ନାହାଜରେ ବିଲତରୁ ଲୁଣ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଆଣନ୍ତି ଓ ତଡ଼ାକାମରେ ତାଙ୍କୁ ଆମ ଦେଶରେ ବିକ୍ରି କରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଲୁଣ ଯେପରି ଏଠାରେ ନ ମିଳେ ସେଥିପାଇଁ ଇଂରେଜ ସରକାର ଫୁଲୁ ଜାରି କଲେ ଯେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଲୁଣ ମାରିବା ମନା । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ଏତେ ଲୁଣ ଉତ୍ପାଦନରେ ସମୁଦ୍ର ଲୁଣି ପାଣିରୁ ଯେ କେତେ ଅତି ସହଜରେ ଲୁଣ ମାରିପାରିବ । ବିଲତରୁ ଲୁଣ ଆସି ଏଠି ଯେଉଁ ଦରରେ ବିକ୍ରିହେଲା, ତାର କୋଡ଼ିଏ ଶହରୁ ଶହେ ଶତ କଲେ ସେତକ ଲୁଣ ମିଳୁଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଶୁଦ୍ଧ ବଡ଼ବଡ଼ କଥାକୁ ଅତି ସରଳ ଭାବରେ ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି । ୧୯୩୦ରେ ସେ

ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଭାରତର ବହୁଳ ସ୍ଥାନର ଲୋକମାନେ ଆତ୍ମନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅମାନ୍ୟ କର୍ମ ସମ୍ମୁଖୀନ ଲବଣ ମାଗିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଜେ ମୁକବାଟ ଉପକୂଳରେ ଥିବା ଦଣ୍ଡକୁ ଲବଣ ମାଗିବା ପାଇଁ ଗଲେ । ତାଙ୍କୁ ଗିରଫ କରାଗଲା । କିନ୍ତୁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପୁରାମାତ୍ରାରେ ଚାଲିଯାଏ । ଡକ୍ଟର ବ୍ରିଜିଶ ପୁରୁଷ ସ୍ତ୍ରୀ ଶାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆତ୍ମନିର୍ଦ୍ଦୋଷ କର୍ମ ଲଠିମାର ଖାଇଲେ । ଜେଲଖାନ୍ଦା ଗଲେ । ବିହାରୀ ଶାସନ କପର ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ଚାଲିଛି, ତାହା ପଦାରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ଇଂରେଜମାନେ ଅଭିଶପ୍ତ କଲେ ଆଉ କିଛି ଆଶି ଏଠାରେ ବନ୍ଦୀ କରିବା ଦିନଠାରୁ ଭାରତରେ ନେତାମାନେ ବୁଝି ପାରିଥିଲେ ଯେ ଦେଶର ଘୋର ଷଡ଼ ଫେରାକୁ ଯାଉଛି । ଆମ ନିଜର କୃଷି ଶିଳ୍ପ ବୃଦ୍ଧିଲା ପ୍ରଂସ ପ୍ରକାଶିତ । ଆମେ ନିଜ ମେସିନ ଲାଗାଇ ଶିଳ୍ପର ଉନ୍ନତ ମଧ୍ୟ କରିବା କୁ ଯତ୍ନ କେବଳ ନ ଭାରତର ଜନତା ଆମେ ଶୁଣି ଶୁଣିବେ ଓ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦେଖିବେ । ତେଣୁ ଇଂରେଜମାନେ କହୁଲେ ଶେଷ କିଛି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ନିଜବାକ୍ୟ ଗଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦେଶୀ କିଛି ବାସନା କରିବା ପାଇଁ ଓ ନେତାମାନେ ସଦେଶୀ କିଛି କରିବା ପାଇଁ ନେତାମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ।

ସତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରଥମେ ଭୋଳାନାଥ ତତ୍ତ୍ୱ, ଗୋପାଳ ଗୁପ୍ତ ଦେବମୁଖ, ଏମ. କେ. ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ରାଜ ନାରାୟଣ ବୋଷ ଓ ଭଲକ ବିଦେଶୀ ଜନସ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଜନସ୍ତର ବ୍ୟବହାର ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ବର୍ଷ ଭର୍ତ୍ତ ବେଳେ ଏହି ବାସନ୍ତ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଶୁଭ୍ ଜନସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଏଥିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ପୁଣି ପୁଣିଦିନରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ତଳାଇଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବିଲଗ୍ନ ଜନସ୍ତ, ବିଶେଷକରି ବିଲଗ୍ନ ଲଗ୍ନ ନକରିବା ପାଇଁ କହିଲେ । ଅନ୍ତରେ ସୂଚା କାନ୍ତ ହୁଏ ତତ୍ତ୍ୱରେ ଶାନ୍ତ ବୁଣିବାକୁ ଓ ଭାରତ ତଥାପି ଜନସ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିଶେଷ ସଫଳ ହେଲା । ପ୍ରଠେଇବାଲା ବିଦେଶରୁ ଆସୁଥିବା ତନୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ମନା କରିଦେଲେ । ଧୋବା ବିଦେଶୀ ଲଗ୍ନ କାତବାକୁ ନେଲେ ନାହିଁ । ବିଦେଶୀ କାତ ତୁଳ୍ଲ ପିନ୍ଧିବାକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ମନାକଲେ । ଶ୍ରମମାନେ ବିଦେଶୀ କାଗଜ ବୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଗଲବ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଜନସ୍ତ ଦରକାର, ଭାରତର ଲୋକେ ସେ ସବୁ ତଥାପି ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ ।

ସ୍ବରାଜ୍ୟେ କୃତୀର ଶିଳା ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିଲା । ଲୋକେ ନିଜ ହାତରେ ଦୟାସିନ, ସାରୁନ, କାଗଜ, ଚନାମାଟୁ ବାସନ ଓ ଚମଡ଼ା ଜମାଣି ଘାରି କଲେ । ଲୁଗା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦରକାରୀ ଜମାଣି ଘାରି ବଡ଼ ବଡ଼ କଳି କାରିଖାନା ବସିଲା ।

୧୯୩୫ରେ ଇଂରେଜମାନେ ଶାସନରେ ଆଉ କେତେକ ଅଦଳ ବଦଳ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ସେମାନେ କହିଲେ ଆହୁରି ବେଶୀ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୋଟ ଅଧିକାର ଦିଆଯିବ । ଯେଉଁ ନେତାମାନେ ଭୋଟରେ ଜିତିବେ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶରେ ସରକାର ଗଢ଼ିବେ । କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ହାତରେ ଅଧିକ ଶକ୍ତି ରହିବ । ନିର୍ବାଚିତ ନେତାମାନେ ଯେଉଁସବୁ ଆଇନ୍ ପାସ କରିବେ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାହେବ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲୋକ କାହିଁ କାହିଁ ଦେଇ ପାରିବେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଲେ ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଆଇନ ଜାରି କରି ପାରିବେ । ଏ ସବୁର ଲୋକଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ । ତଥାପି କଂଗ୍ରେସ ଠିକ୍ କଲେ ଥରେ ଏହାକୁ ପସନ୍ଦାକରି ଦେଖିବ । ୧୯୩୭ରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଭୋଟରେ ଜିତି ଅନେକ ପ୍ରଦେଶରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳ ଗଢ଼ିଲେ । କିନ୍ତୁ ୧୯୩୯ରେ ଯେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା, କଂଗ୍ରେସର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଲେ । ତାର ଦୁଇଟି କାରଣ ଥିଲା । ପ୍ରଥମଟି ହେଉଛି—ଇଂରେଜ ସରକାର ଆମ ନେତାମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଦୋଷଣା କରିଦେଲେ ଯେ ଜର୍ମାନୀ ସହୃଦ ଭାବରେ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । ଦ୍ବିତୀୟଟି ହେଉଛି—ଜର୍ମାନୀ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଦେଶ ଦଖଲ କରିଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବାପାଇଁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଯୁଦ୍ଧ ଚଳାଇଛି ବୋଲି ଛଳନା କରୁଥିବା ସେତେବେଳେ ଆମ ନେତାମାନେ କହିଲେ, ଇଂରେଜ ସରକାର ଆମ ଭାରତକୁ ସ୍ବାଧୀନତା ଦେଇ ନିଜ କଥାର ପ୍ରମାଣ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ଯୋଗୁ ୧୯୪୨ ମସିହା ବେଳକୁ ଭାରତ ଉପରେ ବସନ୍ତ ଘନେଇ ଆସିଲା । ସେତେବେଳେ ଛୁଟେନ ଓ ତାର ମିତ୍ର ଦେଶମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଜାପାନ ଯୁଦ୍ଧ ଦୋଷଣା କରିଥାଏ । ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ସୈନ୍ୟ ରଖି ଥିବାରୁ ଜାପାନ ଭାରତ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ବୋଲି ଧମକ ଦେଲା । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ “ଭାରତ ଛାଡ଼” ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲା ଓ ଇଂରେଜମାନଙ୍କୁ ଶୀଘ୍ର ଭାରତ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଯିବାପାଇଁ କହିଲା । ଏଥିରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ଗ୍ରୀସିଆଇ ଭାରତର ନେତାମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଜେଲ୍‌ଖାନାକୁ ନେଇଗଲେ । ତେଣୁ ଲୋକେ ଉତ୍ତୁକ ଥିଲେ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ନୂଆ ଭାବରେ ଲଢ଼ିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଠିକ୍ ୧୯୪୭ ମସିହାର ‘ସ୍ବିୟାନ୍ତ ଦିବସ’ ଭଳି ବହୁଟ ଆକାର ଧାରଣ କଲା । ତଥାପି ଇଂରେଜ ଶାସକମାନେ ନେତାମାନଙ୍କ କଥାକୁ ଶୁଣି ହେଲେ ନାହିଁ । ଆଖିବୁଜା ଅତ୍ୟାଚାର ଚଳାଇଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦବାଇ ଦେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଲାଠି ଓ ଗୁଳି ତାଲିଆ, ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କୁ ଜେଲ୍‌ରେ ବନ୍ଦୀ କରାଗଲା ।

ଯୁଦ୍ଧ ସରିଲା ପରେ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଶ୍ରମିକ ଦଳ ଶାସନ ଶକ୍ତିକୁ ଆସିଲେ । ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଭାରତକୁ ଆଉ ଶାସନ କରି ହେବ ନାହିଁ, ଏକଥା ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ମଧ୍ୟ କହୁଥିଲେ ଯେ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବଳପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଇଂରେଜମାନେ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଗାନ୍ଧିଜୀ ସେମାନଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଭାରତର ଉଦ୍ଧାରଣ କଣ ହେବ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ବଲାଟର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଦଳେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ବ ଧରାଇଲେ ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଅନୁକରଣମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତୁ ମୌଲାନା ଆବୁଲ କାଲାମ ଆଜାଦ, ଶ୍ରୀ ଅବୁଲ ଗଫାର ଖାଁ, ହକିମ୍ ଅଜମଲ ଖାଁ ଓ ତାଙ୍କ ନାମର ହସେନ (ଯେ କି ପରେ ଶୁଭପଥ ଡେଲେ) କିଛି ହଜାର ହଜାର ମୁସଲମାନ ନେତା । ଇଂରେଜ ସରକାର ଆଗରୁ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ଅଲଗା ଅଲଗା କରି ରଖିବାକୁ ଓ ତାଙ୍କ ଭିତରେ କଳ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ବହୁ ଥର ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଦେଶର ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳରେ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକ । ସେମାନଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଦେବାପାଇଁ ଭାରତରୁ କର୍ମକର୍ମ ୧୯୦୫ରେ ବଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶକୁ ଦୁଇଭାଗ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଲୋକେ ତାର ଘୋର ବିରୋଧ କରିବାରୁ ଇଂରେଜମାନେ ତାଙ୍କ ଭୁଲକୁ ସଂଶୋଧନ କଲେ । ମୌଲାନା ଆଜାଦ ଥାଆନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ମୁସଲମାନ । କୋରନ୍ ଭାଗରେ ସେ ଯେଉଁ ଲେଖା ଲେଖିଛନ୍ତି ତୁମେ ହୁଏତ ଦେଖି ତାକୁ ପଢିଲେ ଚିନ୍ତି ପାରିବ । ସେ କହୁଥାନ୍ତି ଯେ ପ୍ରକୃତ ଧର୍ମ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏକାଠି କରିବ, ଭାଗ ଭାଗ କରି ଦିଏ ନାହିଁ । ୧୯୦୫ରେ ଶୁଭପଥ କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନରେ ସେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ଉଷଣ ଦେଇ କହୁଥିଲେ, “ଆମର ଶିକ୍ଷା, ଆମର କବିତା, ଆମର ସାହିତ୍ୟ, ଆମର ସମ୍ବେଦ, ଆମର କଳା, ଆମର ପୋଷାକ, ବ୍ୟବହାର, ସ୍ଥଳ ଓ ଜାତି ସବୁଥିରେ ଆମ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମର ମୋହର ମସ୍ତ ହୋଇଛି । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ଧରି ଏକାଠି ବସବାସ କରିବା ଫଳରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଜାତି ହୁଏବରେ ଗଠି ରହିଛୁ ।” କିନ୍ତୁ ମହମ୍ମଦ ଅଲି ଜିନ୍ନାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗତା ହୋଇଥିବା ମୁସଲମାନଙ୍କ ଦାବା କରୁଥାଏ ଯେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଦୁଇଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜାତିର ଲୋକ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଅଲଗା ଦେଶ ଦରକାର । ତେଣୁ ଭାରତକୁ ଦୁଇଭାଗ କରିଦେବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି । ଏଥିରେ ଆମ ନେତାମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ମନୋଭାବ ଦେଖି ସେଥିରେ ସେମାନେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ଭାରତଠାରୁ ପାକିସ୍ତାନ ଭିତ୍ତେ ହୋଇଗଲା ।

୧୯୪୭ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ କଂଗ୍ରେସର ଲାହୋର ଅଧିବେଶନରେ ସଭାପତି ହୋଇଥାନ୍ତୁ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ । ଭାରତର ଲାହୋର ‘ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା’ ବା ସପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ବୋଲି ସେଠାରେ ସେ ଏକ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କଲେ । ସେ କହୁଲେ, “ସ୍ୱାଧୀନତା ଅର୍ଥ ଖାଲି ବିଦେଶୀ ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତ ପାଇବା ନୁହେଁ ।” ଜବାହରଲାଲଙ୍କ ଏହି କଥାର ଅର୍ଥ ଗୁମେ ଚାହିଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକର । ତାହା ହେଲେ ଯେଉଁ ନୂଆ ଭାରତ ଗଠିବା ପାଇଁ ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ସେହିପରି ଦେଶକୁ ଗଠିବା ପାଇଁ ଗୁମେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବ । ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଅନ୍ୟ ଆଖିରେ ନଦେଖି ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିବା । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମୁସଲମାନ ଲୋକେ ଯେଉଁ ଇତିହାସ ଲେଖୁଥିଲେ ଆଗେ ଏସିଆର ଲୋକଙ୍କ ପଢିବା ପାଇଁ ତାହା ଥିଲା ଏକ ମାଡ଼ ଇତିହାସ ବହୁ । ସୁଧାର ଇତିହାସ କହୁଲେ ମୁସଲମାନ ଇତିହାସକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ତାକୁ ପଢିଲେ ଚାହୁଁଥିବା, ଯେପରି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଉ କେଉଁଠି କିଛି ବଡ଼ ଦାବୀ ଦେଖା ନାହିଁ । ଜବାହରଲାଲଙ୍କ “କିଛି ଇତିହାସର ସ୍ୱରାଜ” ପଢିଲେ ସବୁକଥା ଜଣାପାଏ । ତାଙ୍କ ହିସାବ ପାଇଁ ସେ ଏହାକୁ ଲେଖିଥିଲେ । ସବୁପିନ ଏ ବହୁ ପଢିବା ଉଚିତ ।

ଅଗତରେ ତାଜା, ନାସାଲ, ମୁସଲମ୍ ଓ ଭାରତୀୟ ସରକାର କେତେ ଭରସା ଉଠିଥିଲା ତାହା ଏଥିରୁ ଜଣା ପଡ଼ିବ । ଜବାହରଲାଲଙ୍କ ଶୁଣାରେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ

ନିଜର ଯେଉଁ ପ୍ରଶଂସା କରିବେ ତାକୁ ଆଖିକୁ ଗୁଡ଼ାଇ କରିବା କଥା ରୁମ ନିଜର ଯାହା ସ୍ୱାସ୍ୟ ନୁହେଁ ତାକୁ ଶୁଣି ମନେ ମନେ ଶୁଣି ହୋଇଯିବା । ସେ କାରଣରୁ କହୁଥିଲେ ଯେ ଅଗତରେ ଭାରତୀୟମାନେ ଅନେକ କେବଳ କାମ କରିଛନ୍ତି ସତ, ସେମାନେ ଅନେକ ଶୁଭ ଗୁଣରେ ମଧ୍ୟ ଯାଇଛନ୍ତି । ଅନେକ ଭବନର କୁସଂସ୍କାରରେ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଛନ୍ତି । କଠିନ ପରଶ୍ରମ କରିବାର ଅଭ୍ୟାସ ଭୁଲି ଗଲେଣି । ଭାରତ ବିଜିତ ହେବାରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଦେବା ଉଚିତ ବୋଲି ସେ ଚାହୁଁଥିଲେ । କାରଣ ବହୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉଦ୍ଭବନ ଫଳରେ ଲୋକେ ତଳବାକୁ ଯେ ଖାଲି ସୁଦୃଷ୍ଟି ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ, ଏହା ଫଳରେ ଲୋକଙ୍କ ମନରୁ ବହୁ ଅନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଯାଏ । ଜବାହରଲାଲ ପୁଣି କହୁଥିଲେ ଯେ ସୁଧାରରେ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଲୋକେ ପରାଧୀନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ଲଢିବ । ଶରବା ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବାସକୁ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ତେଣୁ ଦେଶର ଶରବ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଦେଶର ସବୁଧାନ ଚିଆରି ଲାଗି ବିଧାୟକ ସଭାର ବୈଠକ ବଢ଼ିଥାଏ । ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ତାରିଖ ଅଥ ରାତିରେ ଏହି ବୈଠକରେ ଭାରତୀୟ ଦେଶ ଆମ ନେତାମାନେ ଏହିପରି ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ ଗଠିବାର ଆଶା ପୂରଣ କରିବା ଲାଗି ନିଜେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କଲେ । ସେଥିରେ ନେହେରୁ ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ଦେଇଥିଲେ, ତାହା ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମନେ ରହିବ । ସେ କହୁଥିଲେ, “ଇତିହାସରେ ଏହିପରି କେବେ କେମିତି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସେ, ଯେତେବେଳେ ଆମେ ପୁରୁଣାରୁ ନୂଆକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁ । ଗୋଟାଏ ଯୁଗ ଶେଷ ହୋଇଯାଏ । ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗୋଟାଏ ଜାତିର ଆତ୍ମା ନିଜ ମୁହରେ ଲୁଣା ଥିବା । ଏବେ ସେହି ପବନ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଛି । ଆମେ ଭାରତ ତଥା ଭାରତୀୟଙ୍କ ସେବାରେ ଏବଂ ଜାହାଠାରୁ ଆହୁରି ମହତ କାମ ମାନବ ଜାତିର ସେବାରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାପାଇଁ ଶପଥ ନେବୁ ।”

ଏବେ ଆମର ଏହି ବିରାଟ ଦେଶ, ବିରାଟ ଜନତା, ବହୁ ପରମ୍ପରା ଓ ବହୁ ଧର୍ମ ପାଇଁ ଏକ ସମ୍ବିଧାନ ଗଠାଇ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିପାଇଁ ବିଧାୟକ ସଭା ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କଲେ । ସେଥିରେ ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ଡା. ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ । ପରେ ସେ ହେଲେ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଯେତେବେଳେ ତାହାର ଯାଚୁଥିଲେ, ସେ ମଧ୍ୟ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱାତମାନଙ୍କ ଦୂର୍ଦ୍ଦଶା ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ସହଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୫୫ରେ ବିହାର ଉପରାଜ୍ୟ ବେଳେ ସେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ମିଳମିଶି କପରି ଶାନ୍ତରେ ତଳବେ ସେଥିପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ବିଧାୟକ ସଭାରେ ସଭାପତି ହେବାପରେ ପ୍ରଥମେ ଭାରତୀୟ ଦେଶ ସେ କହୁଥିଲେ, “ବିଧିମାନ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ଏକ ମୁକ୍ତ ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନ ଗଠାଇ କରିବା, ଯେଉଁଥିରେ ଏହି ବିରାଟ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ସବୁ ବିଷୟରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ମିଳି ପାରିବ । ଦଳ ଜାତି ଓ ଧର୍ମର ବାଧା ବିରୁଦ୍ଧ ରହିବ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ କାମ କରିବା, ଚିନ୍ତା କରିବା, ନିଜ ନିଜ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ଓ ପୂଜା ପାଠ କରିବାର ସବୁ ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ପାଇବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକଙ୍କୁ ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୀର୍ଷକୁ ଉଠିବାପାଇଁ ସବୁ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦିଆଯିବ ।

A painting of a bird in flight over a green landscape. The bird is white with a long, pointed beak and is shown in profile, flying towards the left. The background consists of broad, expressive brushstrokes in shades of green and yellow, suggesting a field or forest. The overall style is abstract and expressive.

୧୯୨୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଲୁହୋର କଂଗ୍ରେସ ଅଧିବେଶନ ପରେ
ଲେନେ ଭାରତର ଶୁଭାଗତେ ୧୯୩୦ ଜାନୁଆରୀ ୨୭ରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ
ପାଳନେ ଓ ସମଗ୍ର 'ପୁଣ୍ୟ ସ୍ୱରାଜ' ପାଇଁ ଶପଥ ନେଇଥିଲେ । ତାର ଠିକ୍
କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ ୧୯୫୦ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୭ତାରିଖ ଦିନ ଭାରତ ହେଲା ଏକ
“ସାର୍ବଭୌମ ଗଣତନ୍ତ୍ରବାଦୀ ଜନସ୍ୱରାଜ୍ୟ” ।”

National Book Trust, India
REVISED PRICE Rs. 5.00